

Spring 1954.

VILNA UKRAYINA

Vol. 1

ВІЛЬНА УКРАЇНА

Збірник ч. 1

1954

З М І С Т:

Редакційна Колегія, Слово до Громади	Ст. 1
Др. Матвій Стахів, До проблематики революції із соціологічного погляду	Ст. 5
Остап Павлів-Білозерський, Чому саме Українська Національна Рада?	Ст. 10
Н. Наливайко, Хто перший ворог вільного світу? Большевізм чи російський імпе- ріалізм?	Ст. 15
Др. Володимир Лисий, Внутрішня і зовнішня політика	Ст. 21
А. Чернецький, "Вільна Громада". Картка з історії українського соціалістичного руху	Ст. 24
Д. Корбут, Крок за кроком здобуваемо визнання	Ст. 27
Мар'ян Зореславич, Велике питання	Ст. 33
Павло Полотнянка, Бог і Україна	Ст. 38
В. В. Коваленко, Свобода людині, чи свобода людини	Ст. 41
Яків Танцюра, Беззмістовні та галасливо-бундючні назви	Ст. 45
Е. Я., Польський націоналістичний апетит не послабшав	Ст. 46
Р., Зла воля	Ст. 48

НАШІ ЗАУВАЖЕННЯ

Історичні відкриття ООЧСУ	Ст. 50
Професор Іван Вовчук учить	Ст. 51
Розлам ОУН Бандери	Ст. 52
Здбався Яким з Таким	Ст. 54
В. Винниченко про Д. Донцова	Ст. 54
З. Модрич, З-поза димової заслони	Ст. 55
Такого в нас ще не було!	Ст. 56

НА КРАЙЧИКАХ КНИЖОК

Ярослав Кутько, До оцінки української політичної думки ("Українська Повстанська Армія 1942-1952". Написав Петро Мірчук).	Ст. 57
З. Модрич, „Творці руїн“ (Книжка Г. Равшінга)	Ст. 62

НОВІ ВИДАННЯ

"Історія Українського Війська", Видавництво "Клюб Приятелів Української Книжки". 1953. Вінніпег	Ст. 63
---	--------

ВІЛЬНА УКРАЇНА

Журнал української визвольної думки.

ВИДАВ: Українська Вільна
Громада в Америці.

Адреса для адміністративних
справ і грошових посилок:

Ukrainian Free Society of
America, 2961-2965 Carpenter
Ave., Detroit 12, Michigan.

Редагує Колегія.

У всіх справах Редакції зверта-
тися на адресу Редакційної Ко-
легії: Mr. Mykola Nahirniak, 245
Centre St., Trenton 10, N.J.

Ціна примірника 60¢. Перед-
плата на рік (4 числа) \$ 2.00.

Слово до Громади

Оце видавництво покликане до життя Головною Упра-
вою організації „Українська Вільна Громада в Америці“, що
почала свою діяльність ще в 1949-ому році. Діяльність Ук-
раїнської Вільної Громади відома не тільки зі звітів у пері-
одичній українській пресі, але також з її видавництва: „На-
уково-Політична Бібліотека“, в якій уже появилoся доте-
пер 13 випусків книжечок на політично-суспільні теми. „Ук-
раїнська Вільна Громада в Америці“, на рівні з іншими цен-
тралями, входить до УККА і має свого представника в Раді
Директорів УККА.

Цілі й завдання „Української Вільної Громади в Аме-
риці“, які вона собі поставила й які в міру сил сповняла та
буде сповняти, можна найкраще бачити з таких постанов
її статуту:

„Метою УВГ є: допомагати морально і матеріально
в змаганні української нації визволитися з-під комуні-
стичної диктатури, відновити незалежну, соборну Укра-
їнську Республіку на основах політичної і господарської
демократії і таким чином стати вільним та рівноправним
членом об'єднання націй“.

„Забезпечити світовий мир та дійсну міжнародню
співпрацю можна тільки тоді, коли кожна нація буде ма-
ти на своїй етнографічній території свою незалежну дер-
жаву, в якій весь державно-політичний і соціально-еко-
номічний лад буде встановлений свобідною волею біль-
шости рівноправних громадян.“

„Спільним зусиллям світової демократії мусить бути
знищена всяка форма поневолення одної нації другою та
усунені ті організації і режими, які підтримують змагання
до поневолення інших націй або їх частин шляхом під-
бою“.

„Советський Союз і вся його політично-державна система монопартійної диктатури і державного капіталізму мають бути усунені, а натомість утворені незалежні держави з демократичним ладом, які щойно після здобуття своєї національно-державної незалежності і внутрішньої демократичної свободи можуть вільним рішенням установити умови свобідної кооперації між собою“.

„В українській державі має бути забезпечений демократичний лад, права людини та правовість. У змаганні до найвищого удосконалення людини, виховання громадянина в українській державі має ґрунтуватися на загальнолюдській і християнській моралі“.

„Україна має бути державою українського народу, а не окремих кляс. Народне господарство української держави має бути ґрунтоване на раціональному плануванні в інтересі загалу для досягнення такої продукції, яка забезпечувала би щораз краще потреби людини й забезпечила б як найбільше вільного часу для особистого й духового життя людини. Вільна ініціатива одиниці має бути оцінювана зі становища повищої мети народнього господарства“.

„Уся земля України має бути власністю та в користуванні хліборобських спілок і селян. Самоврядування чи держава мають користуватися землею тільки на основі спеціального призначення“.

До цього статутного означення цілей і завдань нашої організації вважаємо дати ще такі ближчі пояснення про те, в якому дусі ми повинні провадити цей журнал.

Уважаємо, що найповнішим надхненням і найздоровішим джерелом для творців сучасної української політики повинні бути світле історичне минуле і життєвий досвід цілої української нації. За підставою сили для досягнення повного визволення України вважаємо власні духово-моральні й фізичні сили цілого українського народу на всіх його прадідівських землях і поза ними.

Виходячи з цього заложення, визнаємо засади, видвинені нашими найбільшими умами в новітніх часах: Тарасом Шевченком — висловлені полум'яними словами: „Борітеся — поборете!“, Михайлом Драгомановом, — що у визвольній боротьбі української нації за своє право рішає в першу чергу її власна сила, Іваном Франком, — що в українську національно-визвольну програму мусить кожнокласно ввійти програма соціального визволення українського працюючого люду. Для практичної діяльності визнаємо принципи державної суверенності, оформлені наперед у програмі Української Радикальної Партії в 1895 році, а пізніше в програ-

мах Револьюційної Української Партії і інших українських демократичних партій та організацій і проведені вкінці в реальне державне діло актами 22-го січня 1918 і 1919 років.

Вважаємо, що нашу визвольну боротьбу мусимо провадити і в часі міжнароднього миру і в часі міжнародньої війни.

Визнаємо засаду, висловлену Михайлом Драгомановом, що кожна копійка, витрачена Українцями на чужу справу, є втратою для української національної скарбниці: тимбільше визнаємо за втрату для України витрачене кожне українське життя в чужих інтересах. Згідно з цим, ми визнаємо в українській визвольній політиці примат добре зрозумілих інтересів української нації. Ми глибоко переконані, що тим способом служимо також поступові цілого людства, яке може підвестися на вищий ступінь мирного творчого співжиття тільки тоді, коли буде досягнене пошанування прав нашої нації та її рівнорядне становище у вільній міжнародній сім'ї.

Ми змагаємо до вільного життя й розвитку української нації у власній демократичній державі та до створення вільної спілки вільних націй на ґрунті взаємодопомоги та вільного обміну своїх продуктів з усіма націями світу відповідно до їх спроможностей. Ми за вільну федерацію вільних народів, у першу чергу народів Європи, а там і всього світу. Але ми рішуче проти всякого примусового федералізму, накиненого чужим імперіялізмом. Заки може бути мова про дійсну федерацію націй Європи чи цілого світу, наперед мусять відзискати суверенну волю всі тепер поневолені будь-чим імперіялізмом цілі народи або їх частини. Усякі відміни імперіялізму мають бути знищені.

Визнаємо засаду, що український народ повинен бути не тільки господарем своєї землі, своїх підземних і наземних природних дібр, але також повноправним господарем і власником продуктів свого труду. Ми одночасно за те, щоб сам український народ без втручання чужих сил визначував свій державно-суспільний лад, власновільно рішав про свій уряд та його зміну, самий творив і розпоряджався своєю силою для оборони перед чужою напастю, самий рішав про свою внутрішню політику і про своє господарство.

Ми проти всякої імперіялістичної війни, а за слушну вважаємо тільки оборонну перед агресією та визвольну війну пригнічених народів. Ми все будемо тямити, що в грудні 1917 року Советська Росія виповіла зовсім формально війну Україні і що від того часу Україна стоїть безупинно в справедливій оборонній війні, яка по упадку фронту правильної армії Української Народньої Республіки в листопа-

ді 1920 року провадиться далше в усіх можливих формах опору проти московсько-большевицької окупації, за відновлення Української Народньої Республіки, створеної нашим народом.

У внутрішніх громадських, міжгрупових чи міжпартійних взаєминах ми обстоюємо толеранцію і визнаємо тільки ділову критику та боротьбу зі своїми політичними противниками культурними засобами, логічними аргументами, посилення на факти. Натомість ми вороги лайок, образ, очорнювань, наклепів, необґрунтованих та недоведених обвинувачень, що лише отруюють наше громадське життя, відтягають суспільну енергію від позитивної праці і спрямовують її в негативний бік взаємопоборювання.

Ми за свободу і гідність кожної людини, за свободу слова і свободу віри та за демократію взагалі, в розумінні американської конституції. Ми проти всякого большевизму, фашизму-нацизму й абсолютизму-вождизму. Отже — проти всіляких форм монопартійности. Ми проти всього того, що базується на диктатурі меншости над більшістю, що суперечить основним принципам демократії, відкидає або спотворює її. Ми ставимо християнські моральні принципи в підставу суспільної організації і співжиття. Відкидаємо проповідуваний авторитарними групами моральний релятивізм, що веде до нігілізму. Тому засуджуємо також всяку форму індивідуального терору й насильства, а стоїмо за правопорядок як у нашому внутрішньому, так і в міжнародньому житті.

Як громадяни ЗДА ми рішуче обстоюємо їх демократичний лад та підтримуємо їх оборонну силу проти всякої агресії.

Ми за розбудову сил, що мають завершитися відновленням вільної, незалежної, соборної Української Народньої Республіки.

Цим пояснюється й назва нашого журналу — „ВІЛЬНА УКРАЇНА“. Вільна у всебічному розумінні. Це наше гасло і ціль наших змагань. Це також платформа й для співробітництва в цьому журналі .

Редакційна Колегія.

Др. МАТВІЙ СТАХІВ

До проблематики революції із соціологічного погляду ЯКІ ПЕРЕДУМОВИ УСПІХУ РЕВОЛЮЦІЇ?*)

Перша передумова революції — це **утиск** панівного суспільно-правного ладу і його виразника в державі — державного правління у відношенні до цілих груп населення. Цей утиск стає революційним мотором лише тоді, коли він стане зрозумілим у **свідомості утиснених** і коли ці останні відчують його глибоко, як суспільно-моральну несправедливість. Сила і поширення утиску в даному разі має тільки **релятивне** значення. Все залежить від того, як даний утиск відчують у своїй свідомості і в моральному почуванні утиснені маси. Може бути й так, що в даному часі і в даній державі утиск не є особливо великий. Одначе в силу поступової свідомості і виробленості провідної верстви утиснених цей утиск може відчуватися дуже великим і викликати більшу силу відпору, ніж релятивно сильніший і ширший утиск в інших часах і в іншій державі. Щоб говорити конкретно, візьмім два приклади: у **Франції** безпосередньо перед вибухом Великої Революції в 1789 році утиск тодішнього суспільного ладу був відносно найлегший у порівнянні з іншими країнами Європи (наприклад, у тодішній Польщі), а все таки цей утиск був відчутий глибше, ніж де інде і саме тому прийшло до революції там, а не, скажім, у Польщі чи Московії, де панував далеко більший утиск, ніж у Франції. Причинилася до вибуху у Франції передовсім **провідна верства**, яка там була численна і всіма засобами модерної освіти ширила невдоволення проти панівного ладу серед нижчих утиснених верств. Другий приклад візьмім з **Української Революції** Богдана Хмельницького в 1648 році. Тоді повсталася вся селянська і міщанська кляса проти панівного тоді суспільно-правного ладу, хоч цей утиск у Наддніпрянській Україні був легший, ніж у центральній Польщі або Московії. Одначе тоді в Україні була провідна революційна верства — козацтво в Січі, яке стало тою революційно-організаційною меншістю, яка об'єднала довкруги себе всю масу до повстання. Приклад українського всенароднього повстання сам собою не потягнув за собою ні сусідних польських, ні московських народ-

*) Ця стаття є одним із вступних розділів ширшої праці автора п. з. "Умови революцій в тоталітарних державах з особливим узглядненням ССРС".

них мас у значнішій мірі, хоч вони були порівняно з українськими утиснені в далеко більшій мірі. В Україні тоді до соціального моменту приєднався національний і це дало йому небувалу силу в революції. Тут маємо одну пару соціальних взаємин, які ведуть до революції:

1) утиск правління держави та

2) **відпір і боротьбу утиснених.** Вони стоять у відношенні до себе, як причина і наслідок.

Як акція правління, тобто його **утиск**, викликає реакцію утиснених у формі наперед невдоволення, а потім **відпору і боротьби**, так у свою чергу ця акція утиснених викликає відповідну **реакцію правління**. Ця нова реакція утискувачів це **репресія** проти відпору і боротьби утиснених. У відповідь на відпір утискувачі стараються передовсім **обезголовити** утиснених із їх духового проводу. Правління арештує і депортує провідників руху відпору, а в потребі вбиває їх і застосовує всякі засоби відстрашення проти будь-якого активного прояву відпору. Репресія є таким чином потенціованим утиском. Якщо репресії не в силі розбити зовсім організацію відпору і зокрема, коли репресії не в силі знищити провідної верстви утиснених, то у відповідь на репресії правління відпір утиснених може ще зрости, годуючи почуття невдоволення мас новими фактами правлінних репресій.

Отже ця пара соціальних взаємин може з відповідним посиленням або послабленням тривати довгі часи і міняти свою криву лінію росту й занепаду. Революційна хвиля залежить від того, як сильний є відпір утиснених і як сильна є репресія правління.

Із щойно сказаного ясно, що для успіху революції треба таких передумов:

а) **щоб утиск правління був освідомлений в умах і відчутий у почуваннях утиснених якнайсильніше й найглибше**, а з другого боку —

б) **щоб репресії правління проти відпору були якнайслабші.**

Це значить, що сама сила свідомости, безправности і несправедливости утиску серед утиснених і сама сила їхнього відпору ще не рішальні чинники успіху боротьби. Якщо проти великої сили відпору правління поставить ще сильніші свої репресії, то успіх боротьби в данім періоді історії перерішений у користь утискувачів, якщо не зайдуть ще **інші**, дотепер незгадані обставини.

Ми знаємо, що в утиснених першорядне значення має чинник свідомости і чинник моральний. Без свідомости і без морального відчуття конечности відпору і боротьби активний

відпір не виникне успішно ніколи. Але самі ці духові чинники не вистачають до успіху боротьби утиснених. До них ще мусить долучитися чисто **матеріальний** чинник: відповідна **зброя**. Без технічних засобів відпір утиснених має відразу менші шанси успіху від репресій правління, якщо це останнє має до свого розпорядження досить збройної сили. Отож до **віри** в свою справу мусить бути в утиснених ще також **технічна** можливість боротьби проти утискувачів.

Переїдім тепер до другого партнера революційного процесу — до утискувачів. Для боротьби проти відпору утиснених мас панівна кляса і її правління потребують також насамперед духово-морального чинника. Панівна група мусить бути свідомо становиська в державі, це раз. По-друге, вона мусить мати віру в свою перемогу над відпором і при тому із становиська свого світогляду оправдувати відповідно сильні репресії проти відпору утиснених. Без цього духового чинника панівна кляса і її правління заломляться під ударами сильнішого відпору і загального вибуху боротьби мас. Як для утиснених не вистачає сам духовий чинник, так його замало також для утискувачів. Утискувачі також мусять мати матеріальні засоби для зломання відпору утиснених, тобто відповідні збройні сили.

Треба сказати, що духовий чинник в утискувачів часто був рішальний при заломанні режиму і цілого панівного суспільно-правного ладу. Дуже часто революція досягала своєї цілі і повалювала панівний лад тільки тому, що панівна кляса і її правління не мали в тому часі вже достатньої моральної сили до відповідно сильних репресій проти відпору утиснених. Кажучи коротко, часто революційна боротьба здобувала успіх тому, що панівна кляса не мала вже віри ні в свою суспільно-політичну місію, ні в слушність неограничених репресій проти відпору. Так було в початках Великої Французької Революції в 1789 році і не інакше було в березні 1917 року в Росії.

ТЕХНІЧНИЙ ЧИННИК У РЕВОЛЮЦІЇ

Вже раніше згадано побіжно вагу матеріального засобу в революції: зброї. Як виглядає цей чинник із становиська успіху революції?

В давних часах панівні режими трималися більше духовим заломанням утиснених, ніж матеріальними засобами своїх збройних сил. Правління, звичайно, розпоряджало малими збройними силами в нормальних часах і тільки у часах війни переводило ширшу мобілізацію. Постійні більші поліційні сили і військо — це явища щойно новітніх часів. А тим

часом знаємо з історії, що важкий лад утиску над більшістю населення держави тривав цілими сторіччями і навіть тисячоліттями ("египетська неволя"). Це явище можна собі пояснити з одного боку довготривалим духовим заломанням утиснених народних мас, які повірили в неможливість зміни свого становиська, а з другого боку довготривалість такого поневолюючого ладу можемо собі пояснити тим, що сама панівна кляса вмiла цю віру защепити не тільки в підчинені кляси, але її втримати в себе.

Беручи справу революційного вибуху в старинні і середні віки історії нашої півкулі, із технічно-збройного становиська, можемо сказати, що народні маси в тих часах були в лiпшому становиську, як пізніше, у віках технічного поступу — стрільного пороху, скорострільної зброї і літунства. В старинні і в середні віки урядове військо було нечисленне і при тому озброєне тільки в списи, мечі, сокири, луки і тим подібну зброю. Проти сокир, мечів, списів і луків урядового війська могли революційні маси легко постаратися за таку саму зброю, а принайменше зближену своєю придатністю до наступу і оборони: сокиру міг мати кожний хлібороб, списа міг собі він зробити легко, хоч і не так досконалого, як урядове військо. Опріч того могла добру службу робити також коса, ціп і простий кіл. Таким чином зброя в технічній формі була майже рівна у руках правлінних збройних сил і в руках потенціальних революціонерів. Утиснені маси мали навіть під цим оглядом перевагу над силами панівної кляси, бо утиснених завжди було більше число, ніж утискувачів. Самим числом і майже рівною зброєю утиснені могли легко повалити панівну владу і її суспільно-правний лад. З історії знаємо, що всупереч цьому сподіваному балансові сил, — революції були досить рідкою появою, бо панівна кляса завжди вмiла своїми репресіями в час здушити вияви відпору або в потребі зарання перевести відповідну реформу для заспокоєння найбільшого невдоволення. Сила панівної кляси спіралася отже в ті часи не так на самій техніці зброї, як на чому іншому: 1) на вмінні стосувати репресії, 2) на вмiлому стосуванні в потребі реформ для деякого заспокоєння і 3) на вмiлій організації свого апарату утиску і морального впливу на утиснені маси.

Революційні рухи звичайно не доходили до успішної революції в тих старинних і середніх віках тому, що вони не мали відповідно сильної провідної організації, яка могла б поширити свідомість солідарності утиснених і поглибити їхнє почування кривди проти утискувачів.

Це відношення різних чинників успіху революційної бо-

ротьби і чинників панування утискувачів не відразу змінилося в основі із винаходом стрільної зброї. Річ несумнівна, що гаківниця була складним родом зброї і її не кожний міг собі зробити, як наприклад, косу, сокиру чи кіл. Перевага в сторону влади пересувалася щораз більше від часу винаходу легкопересувальних гармат. Одначе ця зброя, хоч і страшна, ще не була скорострільна, щоб могли зрівноважити число наступаючої маси на відділи війська у випадку революції. Озброєне гаківницями і навіть гарматами військо могло бути страшне для наступаючих тільки до першого чи найвище до другого стрілу. Потім маса знову набирала переваги, бо військо не могло скоро зарядити наново гармату чи гаківницю, а за той час революційна маса могла своєю чисельною перевагою і "білою зброєю" сокир, кіс, ножів чи навіть колів перемогти найліпше зорганізоване військо. Приклади рішення битви проти гармат відділами повстанців з косами знає історія з битви під Рацлавіцями при кінці 18 сторіччя (повстання Косцюшка). Таким чином ще і при вогнепальній зброї спочатку сама технічна сторона боротьби давала рівні шанси революційним масам і урядовому війську аж до часу, поки не прийшла **скорострільна** зброя з заряджуванням крисів і гармат із заду і потім ще скорострїли та скорострїльні гармати. До того часу урядова збройна сила перемагала тільки тим, що революційна маса не мала завжди відповідної і актуальної організації.

Від часу скорострїльної вогнепальної зброї, а потім від **бойового літунства** і **танків** технічна сторона боротьби урядового війська і повстанців перехилилася зовсім і то в рішальний спосіб на користь панівного режиму. Ні скорострїлів, ні скорострїльних гармат, ні тим менше, бойових літаків із бомбами та танків із важкими гарматами — рух відпору утиснених нормально мати не може. Утиснені не мають можливості при найкращій організації виробити їх у власнім заряді власними силами і засобами. З тої причини спроба революції в часі **миру** не має шансів, бо не може проти урядової збройної техніки протиставити нічого більше, крім невеликої кількості револьверів і саморобних ручних гранат. Тільки у випадку, коли частина урядового **війська** перейшла б на бік революційної боротьби, революційні маси могли б розпоряджати рівною урядовим військам зброєю. Такий випадок дуже вийнятковий під час миру в найновіших часах і тому з ним не потребуємо тут розправлятися, як з ненормальним. Утиснена маса може дістати зброю в руки нормально тільки в часи загальної мобілізації у випадку **війни**. Тоді при відповідній **ситуації** можуть революційні сили рахувати

на свою шансу, але тільки при **особливих обставинах**.

Таким чином, у часі **миру** утиснені можуть в новітніх часах тільки **підготовляти** психічно й морально ґрунт для революції. Цей висновок є важливий для кожної модерної держави з панівним ладом утиску. Особливо він має обов'язуючу силу щодо тоталітарних держав, зокрема ж щодо Советського Союзу.

Остап Павлів-Білозерський

Чому саме Українська Національна Рада

Суперлятивний аргумент той, що впливає з самого фактичного сучасного положення українського народу. До часу, поки основна маса українського народу на своїй прадідній землі не має реальної можливості свобідного волевияву, поки вона сама свобідно не рішає про владу і суспільний лад своєї країни, поки авторитет влади над українським народом спірається на чужих багнетах, а далі, поки всі матеріяльні ресурси не є в свобідному розпорядженні українського народу і поки в міжнародній політиці українська нація не виступає як дійсний незалежний чинник, що діє власною волею, власними симпатіями і власним інтересом, — до цієї пори потрібна Українська Національна Рада. Це в протиставленні до лялькового уряду і карикатури парламенту, що їх насильно накидає українському народові чужа йому московська окупаційна сила. Постійна фронтова і підступна закрита атака п'ятої комуністичної колюмни і різноманих поллентачів ведена на розбиття УНРади, ще тільки й потверджують потребу цієї екзильної установи.

Українські народні маси не можуть визнати теперішній комуністичний уряд України за свій уряд. Вони мусять змагати до звільнення українських земель з-під ворожої окупації та до настановлення такого уряду, який буде вибраний і підтриманий свобідною волею українського народу без чужинецького встрявання. Це є першорядна причина, чому повинна існувати і діяти УНРада. Інші причини вже другорядної ваги. Всі вони втратять свою вагу і рацію автоматично з хвилиною легально вибраного нового українським народом і ним самим контрольованого уряду.

Другорядної ваги причини такі:

1) Українська Національна Рада має з усіх інших претендентів на цю позицію традиції легального українського

уряду. Як скинія завіту, заховала вона в собі систему Української Народньої Республіки, недавньої незалежної держави українського народу, що він її власною волею і силою створив на демократичних засадах і обороняв жертвою життя сотень тисяч борців і морем крові, а яка не втрималась лише в наслідок переваги ворогів, концентричної воєнної агресії московської, польської і румунської держав та внаслідок повної відрізаности від світу та недостачі зброї, медикаментів, належної інформації і тп. необхідних для правильного ведення визвольної війни дипломатичних і торговельних зв'язків. Під напором ворогів останній уряд УНР уступив з власної території і продовжував існувати на еміграції як символ незалежної державної думки і як такий залишився в серцях і умах української нації. На тему легальности УНРади наведено в українській і неукраїнській пресі стільки переконливих аргументів, що їх на цьому місці повторювати непотрібно.

2) Система УНРади дає самому українському народові, всім сусідам України в жвавому сучасному міжнародньому калейдоскопі найбільшу гарантію конструктивної тривкості. Це насувається особливо виразно в порівнанні з Польщею і Чехією, недавніми державними творами, як сподіваними гарантими спокою в поверсайській Європі. Польща скомпромітувала свій державний змісл воєнними агресіями у відношенні до України, Білорусі, Литви і Чехії та невмінням розумного наладнання співжиття зі своїми національними меншинами, а також диктаторськими затіями пілсудчиків. Чехія своїм невмінням наладнати співжиття зі Словаками, з Підкарпатськими Українцями, а хочби й Судетськими Німцями. Українська Народня Республіка, вірна демократичним засадам національної і соціальної волі, станула в визначуванні своєї державної границі на засаді етнографічного принципу, а у внутрішній політиці загарантувала на ділі автономні права для Москалів, Поляків, Жидів, робітному людові сіл та міст землю і варстату праці та політичну свободу для всього населення України. В час, коли УНР мала можливість мирної праці, міжнародній світ дивився на Україну як на оазу ладу і спокою.

3) УНРада дає найбільше гарантій на втримання внутрішнього українського миру у внутрішній державній політиці. Ця система виросла з найглибшої української національної традиції і не дала спокусити себе практиці царату ані теоретикам комунізму в напрямі централізації влади і розпалювання згори клясових ворожнеч. Вона побудована в дусі ідей, що їх проповідували українські найсвітліші уми і бажали дочекатись українського Вашингтона

і перемоги ідеї американської конституції, засад волі і свободи, видвигнених великою французькою революцією, та здійснення „весни народів“ на українській землі у відношенні до українського народу. В тій системі не вміщуються такі нездорові явища, які трапилися в новій Польщі, де перший вибраний президент держави гине з рук польського ніби-патріота, або збройний бунт одної вояцької групи проти власної, вибраної свободним голосуванням, влади. В тій системі влада або партії самі в почутті власної відповідальності і державної потреби усуваються від влади, прикладом чого можуть послужити Винниченко, чи Остапенко, а не може з тою системою погодитися ніяка ворожа чужа сила, або своя, що діє за кивком чужого пальця.

4) Цієї ролі найкращого гаранта тривкості в міжнародному концерні й у внутрішньому політичному житті української держави не можуть поза УНРадою відограти ніякі інші українські претенденти до уряду. Треба почати від гетьманців, котрі в своїх публікаціях покликаються теж на українську гетьманську традицію і на творчу ролю монархістичних ідей у розбудові національних держав інших народів. При цьому дуже часто у своїй аргументації вони показують на творчу ролю англійського конституційного монарха. Отож ніхто більше не дискваліфікує українських гетьманців до такої ролі, як вони себе самі. Вже сам гетьман Павло Скоропадський скомпромітував гетьманську ідею в очах української народної маси, коли при допомозі чужої сили зробив бунт проти української народної влади. Він добив себе з хвилиною, коли злигнувся з чужими реакційними чинниками проти справедливих вимог українських народніх мас. Також сучасні прихильники гетьманської влади роблять усе можливе, щоб скомпромітувати саму ідею як нездібну до правління в демократичних умовах з волею більшості. Це доказали вони з хвилиною, коли відмовились бути разом з іншими українськими політичними чинниками у визвольній акції в УНРаді. Тим вони теж виявили свою власну невіру до власної ідеї, чи могла б вона по доброму перемогти в умах українського народу, але змагають до викликання домашньої війни чи до покликання чергової чужої інтервенції для своєї перемоги. Яка далека ця поведінка від поведінки англійських монархістів!

5) Не можуть такої запоруки тривкості української державности дати й інші сучасні еміграційні претенденти на місце УНРади ті, що вирости між двома світовими війнами в наслідванні гірших звичаїв чужинецьких авторитарних систем: гітлерівської, фашистівської та большевицької. Попередне сучасному українське покоління, яке підняло не-

свідомі ще маси українського народу до відбудови власної державної незалежності, виховалось на найкращих свободолюбних, народолюбних і братолюбних моральних засадах демократичних ідей, домінуючих у XIX столітті і до вибуху першої світової війни. Тимто відносно легко приходилось їм творити коаліційні уряди, передавати владу в нові руки, коли для цього була потреба. Дух толеранції, жертвенности та поступливости інтересами власної партії, коли цього вимагало загальне добро нації, був в засаді загальним правилом. Усе те змінилося, коли здоровою розвиткову систему Української Народньої Республіки перемогли зовнішні вороги. Українська молодь виростала в запереченні і навіть у плямуванні демократії, в людоненависництві, в партійній нетерпимості, у зневазі до ідеалістичних, моральних спонук та в самозакоханості комсомолу, чи так званої провідної верстви, еліти. „Партія веде“ — це клич, який не перевівся ще й сьогодні! Грубошкірий матеріялістичний підхід до всіх суспільних справ узяв верх над духом людяности і братньої любови. Забуто заповітні слова Тараса Шевченка: „Не учіте дітей своїх, що вони на світі на те тільки, щоб панувать“. Що добре могло вирости в серцях молоді з того кукілю, що його щедро на українські поля вимітали чужі і, на жаль, свої агенти чужих ідеологій? Очевидно, вони ширили спустошення. Але виполоти усю шляхетність з душ української молоді злими силами таки не довелось. Особливо там, де сама молодь доходила до правди, бачучи щораз більше лихо й злидні власного народу. Відшукати заглушену правду прадідів великих легше для тих, що самі терплять від гніту і неправди, а тяжче для еміграційної молоді, яка не має нагоди визволитися з давніх злуд. Отож тільки через вростання в систему УНРади, спантеличена монопартійними системами молодь стане знову корисною для справи повного визволення українського народу.

6) Співпраця в УНРаді побудована на основі паритету політично-ідеологічних груп, а не на їх випадковій чисельности на еміграції. Засада паритету не найкраща, але немає іншої ради, бо неможливо перевести тепер свободне голосування на Рідних Землях, ані немає можливости перевести його між українською еміграцією, розсіяною по цілому світі. Та й не треба забувати, що на ділі українська еміграція в її теперішньому складі, соціальному положенні та по характері настроїв і стремлень, зовсім не покривається без решти з сучасною Україною. В кожному разі з цілою рішучістю можна твердити, що ця реальна, а не уявна Україна, не йде по лінії нацистичних чи комуністичних зразків, чи пак заразків. Тим часом на еміграції ще переварюється еретична думка,

що там розвиток визвольної акції чи стремління іде тими самими шляхами, якими в Україну волею чи неволею між двома світовими війнами втаскувано чужі духові української нації „ідеології“. Така ж сама нісенітниця виходить з поширюваної большевиками думки, що УПА — це „бандерівська організація“. Треба нам раз на завжди ствердити, що рух опору на Україні чужій окупації — це не націоналістичний, а національний рух опору.

Проти паритету заступництва в УНРаді виступають тільки ті групи які бажають на цьому ґрунті виграти свої окремі вузькопартійні інтереси, або ті, що хочуть зміцнювати ряди своїх членів на партикулярних амбіціях поодиноких українських земель. Вони ділять націю на ліпших і гірших Українців. Це просто тому, що в них ще залишилися ремінісценції з часів всеможности монопартійної влади. А тимчасом УНРада повинна бути святинею рівно доступною для всіх ідеологічних українських груп. Входячи в цю святиню, ми на зразок музулманів повинні стріпати зі своїх ніг увесь пил демагогії, обрахований на хвилиний успіх здобуття членів до своєї партії. На цьому шляху йдемо до далеко вищої мети.

Подібна справа з умовлювачами, що на Україні визвольна справа йде по лінії якогось оздоровленого „українського національного комунізму“, чи якоїсь ще іншої відміни комунізму.

7) Потрібна УНРада як диспозиційний, координуючий і контрольний центр української визвольної і інформативної акції закордоном. Він має дбати про повагу і єдність українських виступів перед ворожим і прихильним нам світом. Він має запобігти шкідливим витівкам політичних односібняків-забігайлів, що вганяючи за визнанням їх чужими чинниками, компромітують і розбивають одноцілий український національний фронт боротьби за Вільну Україну. Акцію таких забігайлів знаємо добре з часів другої світової війни. Спроби їх віднови починають бути помітні й серед теперішніх українських політиків.

8) УНРада потрібна й для визначення та збереження української соборницької політики. На терені УНРади можна краще слідкувати за чистоплотністю українських політичних груп. Хто від цієї громадської контролю усвається, або намагається розбити цю цитаделю незалежної української політики, щоб спокійніше виконувати свою окрему загумінкову політику, цього відразу і краще розкусить уся чесна українська громада.

9) УНРада потрібна ще й для того, щоб показати світові, що українська визвольна боротьба, — це не конспірація, не

підпілля, не розвідкова акція, а політичний поважний український чинник у міжнародній розгрі сил, якого ціллю поважне будівництво власної держави великою нацією. Цей відповідальний чинник має рішати теж про час і спосіб тих чи інших виявів визвольної акції незалежно і суверенно. Він має дбати про завчасне розкриття розкладових сил, які своєю нетерпимістю, недемократичним підходом до всіх політичних питань уже тепер приготовлялись би до насильного захоплення влади і до викликання домашньої війни вже в перших початках повстання української держави. Цей центр має дбати про високовартісне виховання української молоді, щоб ішла вона з чистим вояцьким духом на великій бій за визволення нації.

Виходячи з тих основних заłoженъ УНРади, для нікого з політичних чинників, що еднаються в системі УНРади, не буде ніякою трагедією, чи ті, чи інші провідники поодиноких політичних угрупувань очолюють сьогодні провідні і менш провідні пости в УНРаді. Рішатиме їх персональна спосібність, їх високе почуття відповідальности перед народом і історією і їх прив'язанням до прадідівських заповітів волі і чести. Коли вони не відповідають тим завданням, тоді на їх місце мусять прийти інші, більш спосібні, більш відповідальні і чесні.

З усього вище сказаного видно, яку велику вагу має УНРада в українській визвольній боротьбі. Про успіх визвольної боротьби буде рішати сам український народ на власних землях власною волею і силою, але не можна зовсім виключувати ролі української еміграції, як допоміжної сили. І саме в побоюванні за ролю цієї частини української нації — написані повищі рядки.

Н. НАЛИВАЙКО

Хто перший ворог вільного світу?

Большевізм чи російський імперіялізм?

I.

В пресі Заходу ведеться вже довший час полеміка над питанням про те, хто саме є **першим** ворогом вільного світу: большевізм чи російський імперіялізм? Раніше на це питання була в англосаксонських країнах відповідь, що першим ворогом вільного світу є інтернаціональний **комунізм**, тимчасовим осідком якого тепер Москва. Пізніше під впливом інформаційної акції політичної еміграції поневоленних Московією народів стали деякі державники говорити

про те, що вільний світ має перед собою головним ворогом **російський імперіялізм**, який тепер використовує як пригожий засіб для себе комуністичні партії по цей бік залізної заслони. Першим державником, що проголосив цю тезу, був міністер заграничних справ ЗДА при адміністрації Президента Трумана, **Дін Ачесон**. З того приводу російські чинники на еміграції підняли організовану пропаганду проти самої думки про існування російського імперіялізму. Пресовий ринок просто залитий повіддю газетних статей, брошур і грубих книжок російських емігрантів та зросійщених приятелів російської імперії, які доказують, що Росія взагалі не знала імперіялістичної доктрини. Мало того, вони звернули всю дискусію про це питання в таку площину, що сама розмова про російський імперіялізм, навіть у царському минулому, ображає цілий російський нарід, якого прихильність Захід мусить собі здобути в боротьбі з большевизмом. Тому Захід мусить на майбутнє говорити тільки про інтернаціональний комунізм, а не про російський імперіялізм. Вершком тієї „ображеної позиції“ Росіян на еміграції стає публічна заява Керенського на зборах в Нью-Йорку, де він виразно твердив, що не лише російська „демократія“ ніколи не мала імперіялістичних задумів, але що цього не було також за часів царату. Немає таких задумів і тепер за большевицького режиму в Росії, бо, мовляв, сама думка імперіялізму, разом з тим реалізація імперіялістичної політики — це витвір тільки **фінансового капіталу** Заходу, зокрема в Західній Європі і в **Америці**.

Цьому „ображеному“ крикові російської еміграції одночасно усіма засобами вторує пропаганда з Москви, яка усіма мовами світу, в день і в ночі заодно втовкмачує в голови незорієнтованих твердження, що то саме Захід під проводом Америки готовить імперіялістичний похід проти „народної демократії“ в опанованих Советським Союзом країнах. Ця гармонійна акція червоних і білих Росіян (за виїнятком групи Алексінського) довела до того, що західні державники під сугестією консерватиста Черчила і соціяліста Спаака зовсім поважно стали пропагувати Москові пакт про гарантію її теперішнього стану посідання перед агресією.

II.

Німецький імперіялізм, що від 1920-их років прибрав був політично-суспільну форму гітлеризму, говорив про свої завойовницькі цілі зовсім ясно і в закінченій формі систематичної політичної доктрини. Адольф Гітлер, як вождь цілого руху, виложив свої цілі найдокладніше у своїй книзі

„Майн Кампф“, що стала евангелією для кожного німецького імперіялістичного націоналіста. Там була мова про новий поділ „місця під сонцем“, про здобуття „життєвого простору для Німців на Сході Європи та про відзискання колоніальної імперії в Африці, як також про необхідність позбавлення впливу „нижчих рас“, зокрема жидів. Не зважаючи на таку ясну імперіялістичну програму книги Гітлера, офіційний політичний світ Заходу пактував із Гітлером довгі роки та замість берегти себе відповідними мірама і засобами проти явної небезпеки, спокійно приглядався ростові мілітарної сили Німеччини і навіть старався „заспокоїти“ крик Гітлера про його загрозу Заходом тим способом, що заключував з гітлерівською Німеччиною гарантійні пакти. Очі державників Заходу відкрилися щойно тоді, коли гітлерівський Берлін дав наказ своїм дивізіям іти походом на підбій Європи. Сліпота щодо імперіялістів німецьких націоналістів під проводом Гітлера — це одна з важливих причин Другої Світової Війни.

Зовсім подібна історія із Советською Росією та опанованим нею так званим Советським Союзом. Цілі стоси книжок, брошур і статей російської большевицької партії говорять без ніяких обиняків про те, що програмою діяльності цієї партії і її уряду є викликати у решті світу соціально-політичну революцію та перемінити цілу земну кулю в один Союз Советських Соціалістичних Республік із центром у Москві. Хто зрештою не мав би часу читати цих творів, може про те переконатися з рисунку гербу ССРСР. Герб ССРСР—це земний гільоб, а над ним большевицька зізда та напис ССРСР. Це значить, що вже тепер влада Советського Союзу **всю земну кулю** вважає за свою державну територію, тільки що ще частина цієї території знаходиться в посіданні „імперіялістів“ і її треба від них визволити. Не зважаючи на те, державники Заходу визнають правно державний твір ССРСР і не тільки утримують з його владою дипломатичні взаємини, але й ще запевняють, що будуть робити все можливе, щоб скріпити її почуття безпеки перед Заходом.

Друковані документи із доктрини володарів в ССРСР та їхній герб доказують поза всяким сумнівом, що Советський Союз під рішальною владою Советської Росії має за свою політичну доктрину **світовий імперіялізм**. Тим саме імперіялізм ССРСР різниться від усіх інших імперіялізмів поза його границями. Існував довгі століття імперіялізм Великої Британії, Франції, Японії, Німеччини чи інших країн. Ще тепер у тих народів трапляються поважні політичні групи, що продовжують ідею свого імперіялізму. Проте, ці імперіялізми ніколи не були світовими, універсальними, а тільки

партикулярними. Новітня історія цих країн не знає взагалі змагання до опанування всього світу, а лише такої чи іншої його частини. У часі найбільшої напруги імперіялістичних змагань цих країн у новітніх часах там ніде не було навіть думки про те, щоб здобути під свою виключну владу цілий світ. Навпаки, там панувала тільки доктрина відповідного **поділу** місця під сонцем між окремі великодержави так, щоб панувала **рівновага сил**. Тільки в середні віки панувала доктрина універсальної імперії в формі римського царства з духовним мечем римських папів та універсальні імперіялістичні змагання каліфів ісламу. На переломі новітніх часів із середніми віками Європи ці змагання давнього релігійного імперіялізму впали зовсім під впливом визвольних змагань окремих національних держав. Зате саме в тому часі історичного перелому католицького і ісламського світів народився універсальний, світовий імперіялізм Московії, що опісля прибрала назву Росії.

III.

На переломі середніх і новітніх віків появилися партикулярні імперіялістичні змагання європейських держав. Всі вони були позбавлені якоїсь **доктрини** всередині і назовні. Це були тільки **емпіричні** відрухи „політики сили“ і більш нічого. Старі універсальні імперіялізми тоді вже були в повнім упадку (римське царство німецького народу і папів) або на склоні до упадку (іслам після свого розколу). Конкурент римського імперіялізму у виді візантійської імперії тоді вже перестав існувати.

Отож тоді зродився **імперіялізм Московії**, виставляючи універсальну доктрину свого імперіяльного змагання у виді **Москви — Третього Риму**, як спадкоємниці візантійської імперії. Московські володарі проголошують себе протекторами не тільки всіх православних церков і народів у вужчій сенсі візантійства, але також **усього християнства**, яке слід повернути на православія. Цією доктриною протекторату над православними робила Москва свої підбої в Європі, покликаючися на неї, як інтервенційну базу проти чужих держав (Туреччини, Польщі, України). Престиж найбільшої державної сили православія давав Московії-Росії мільйони прихильників серед православного населення поза границями царської імперії, що звертали свої очі набожно до Москви, як осідку єдиного в світі православного імператора і оборонця їхньої віри. На цій основі могла Московія здобувати собі також „**п'яту кольону**“, як агентуру для своїх політичних цілей, не лише в сусідніх державах, але далеко в Азії і Африці (наприклад Етіопія). Ні одна інша великодер-

жава не мала такої доктрини і такого ідейного впливу. Щоправда, римські католики творили покищо межу впливу для цієї доктрини, але католицькі держави не провадили від новітніх часів ніякої релігійної політики назовні і були весь час розсварені між собою. Римський папа перестав бути тоді центром католицького світу в політичному сенсі і не міг бути противагою проти цезаропапи в Москві.

З ростом **національної ідеї** і з народженням **слов'янофільства** Московія стала послугуватися у своїм імперіальнім змаганні також слов'янофільською ідеєю, як засобом своїх політичних цілей поза своїми границями. Цією слов'янофільською доктриною здобувала собі Московія політично-ідейний вплив там, де не могла цього зробити старою доктриною протектора православія, отже серед католицьких слов'янських народів (Поляків, Чехів, Словінців, Хорватів, Словаків) та серед релігійних лібералів.

Доктрина релігійної протекції православія і доктрина слов'янофільства не були винаходом московського духа. Московська інтелігенція (світська і духовна) ці доктрини знайшла готові поза своїми границями. Вона їх тільки відповідно **перетворила** для своїх імперіялістичних потреб. На них виросла новітня сила Росії, як світової великодержави із перспективою дальшого розросту.

IV.

Зовсім подібна історія **большевицької доктрини**, як підстави універсалістичних імперіялістичних змагань Росії. Російська марксівська інтелігенція у своїй боротьбі за владу в царській імперії знайшла ідеї марксизму і опертого на нім соціалізму та комунізму **готовими** в Західній Європі. Вона ці ідеї переробила згідно із татарсько-царською автократичною традицією Росії та використала для себе органічний рух робітництва в напрямі перебудови суспільного ладу так, як колись царі використали були православну віру чужих народів і слов'янофільські змагання для свого імперіялізму.

Проте, московський большевизм виявив себе у порівнянні з царським імперіялізмом **зручнішим і сильнішим**. Зручнішим тому, що він не залишив марксівсько-комуністичних рухів і партій самим собі в незалежній формі, як це робив царат із православними церквами поза своїми границями, стараючися тільки за їхню симпатію для себе. Большевицька влада в Москві засобами своєї держави сама організувала залежні від себе „комуністичні партії“ в світі і всіми способами нищила всякий прояв автономного комуністичного руху, як комуністичну „ересь“. Історія Комінтер-

ну від 1918 року—це історія боротьби Москви за **власну організацію цього політично-соціального руху в чужих державах і безоглядне нищення всіх тих незалежних партій і діячів цього руху.** По довгих роках, Москва знищила в світі незалежний комуністичний рух зовсім, а створила із решти свій власний **большевицький рух** під комуністичною назвою. Вся боротьба Москви з незалежними комуністичними рухами велася весь час під гаслом **большевизації партій.** Це гасло найліпше говорить нам, про що йшлося: про усунення комунізму в давній ідейній формі і про перетворення його в ідейно-російський большевизм. Практично у світі тепер існує, як масовий рух, **тільки большевизм.** Ні в Франції, ні в Італії, ні в ЗДА, чи деінде нема тепер незалежного комунізму. Існує тільки різнокраїнний большевизм, вповні підлеглий московському большевицькому центрові, організаційно і ідейно. Наказ цього центру виконується негайно у цілім світі під загрозою екскомуніки із політичної „церкви“ большевизму. Він розпоряджає мільйонами своїх вірних у кожній державі, які готові йти на все, щоб допомогти до запанування большевизму в цілім світі. Спроби протестантизму проти цієї большевицької „церкви“ не мали успіху. Ні в Німеччині (Леві і Рут Фішер), ні в Франції (Суверен і Доріо), ні в інших країнах комунізм в давній незалежній марксівській формі не міг утриматися поза вузьким колом сектантів („троцькісти“).

V.

Із цього короткого огляду такий висновок:

Не є слушним твердження, що можемо нині ділити російський імперіялізм та комунізм. Цей останній не існує, як серйозний організований рух у світі. Існує тільки большевизм, який усю свою ідейну силу черпає не тільки із обставин суспільно-політичного життя кожної країни, але в далеко більшій мірі із свого московського джерела. Таким чином большевизм у світі і імперіялізм Москви зросли нерозлучно. Поборювати їх можна тільки одночасно як цілість, а не окремо.

З другого боку, большевицька влада в Москві знаменито послуговується у своїй політиці також **російським націоналізмом.** Большевики зовсім так само, як старі російські слов'янофіли поставили російський нарід на п'єдесталі Месії, тільки тепер він зодягнувся у роллю носія „визволення“ не одних Слов'ян, але „всі трудящих“ світу. Російська інтелігенція в границях ССРСР і поза ними явно або мовчки приймає за свої дотеперішні імперіяльні здобутки боль-

шевизму і зубами боронить неподільности ядра його імперії — СССР.

Це тільки потверджує наш висновок про те, що большевизм нероздільно зв'язаний з російським імперіялізмом. Хто поклоняється неподільності ядра російської большевицької імперії, Советського Союзу, той не може щиро поборювати самого большевизму, бо він став сьогоднішнім джерелом і мотором його сили в цій імперії та в цілм світі.

Др. Володимир ЛИСИЙ

Внутрішня і зовнішня політика

Систематика державного права й адміністрації вчить, що внутрішня політика держави, точніше, кажучи, народу, це політика внутрішнього упорядкування господарських, фінансових і культурних відносин. Зовнішня політика держави чи народу — це політика відносин держав чи народів між собою. Першу називають також домашньою, а другу високою політикою.

Сама систематика дії держави в статичі не вирішує питання, яка політика — внутрішня чи зовнішня — має по суті перевагу, примат, у політиці держави чи народу. Це питання вирішує наука про політику, наука, яка просліджує закономірності життя держави чи народу, а саме його динаміку. Зі становища політики — зовнішню політику мають і під'яремні народи, що боряться за своє визволення.

Суттю зовнішньої політики, як держав, так і під'яремних народів, є змагання до історичности. Народ без зовнішньої політики не є історичним народом. З того й виходить, що нас у свій час зачислювано до неісторичних народів. Вона, правда кажучи, творить історію народу.

З політичного становища, як теоретики, так і реальні політики, сьгодні не визнають систематичного поділу на внутрішню й зовнішню політику. Вони уважають, що внутрішні справи держави чи народу — це вдійсності акти, дії, зовнішнього значення. Сьгодні, кажуть вони, немає вже ізольованих держав чи народів і їх внутрішня політика впливає та узалежнюється від зовнішнього політичного положення держав і народів.

Зовнішня політика — це всеобіймаючий чинник. Вона є політичною філософією, вона рішальний чинник в економіці, культурному житті і військовій стратегії нації. Зовнішня політика це безупинне намагання зробити народ історичним, вдержати його, як живу субстанцію і духову спільноту,

в історії людства. З тих суттєвих завдань і впливає першенство, примат, зовнішньої політики.

Наша боротьба й визвольні змагання, чи в царській Росії, чи в Австрії, Польщі, чи в ССРСР—були і є нашою зовнішньою політикою. Одначе є українські політичні середовища, які заступають "примат внутрішньої політики над зовнішньою". Вони під поняттям "примату внутрішньої політики" розуміють концепцію поглиблювання процесу внутрішнього розкладу ССРСР, що походить з політики спротиву й визвольної боротьби поневолених народів ССРСР, як також концепцію власних сил, або як одно із цих середовищ, ОУН-р, висловилося, що: "Примат української внутрішньої політики над зовнішньою мусить стояти на першому місці всіх наших зусиль".

Ці слова—це не один раз сказані якимсь публіцистом і про них можна б було й не говорити, але це напрямна того середовища, зафіксована на закордонній червневій конференції ОУН-р в 1953 р. Закордонних Частин ОУН-р в його вступній резолюції, де стверджується, що революційна боротьба визволення спирається на власні сили й активність революційно-повстанчих з'єднань, незалежно від зовнішніх сил і міжнародного політичного положення, які можуть мати тільки допоміжне значіння.

Ця основна позиція ОУН-р мала би відрізнити її від другого визвольного табору—„кон'юнктурального-опортуністичного“, який нібито покладає всю надію на визволення українського народу з-під московського большевицького імперіялізму на зовнішню кон'юнктуру.

Докладно оцінюючи нашу політичну ситуацію в післявоєнному часі, годі знайти зі становища політичного резону правдиву причину, яка могла би ділити український визвольний потенціал на еміграції і в краю на так розбіжні політичні угруповання, що вони не могли б зійтися в одному всеобіймаючому центрі, що ним є сьогодні Державний Центр і його Українська Національна Рада. Та середовище ОУН-р, вийшовши з Державного Центру і УНРади, було примушене кинути крилату фразу внутрішньої політики, щоб оправдати себе перед українським громадянством і перед своїми низовими членами, чому воно опинилося "в блискучому відокремленні". Ця фраза була потрібна для цього середовища ще й для тактичних цілей, щоб викликати у своїх сторонників, що ОУН-р по суті різниться від другого визвольного табору.

Немає, здається, ані одної людини, що цікавиться політикою, яка не розуміла би, що історію наро-

ду-творять власні діла народу, а не діла чужих народів. Сьогодні напевно і, згідно внутрішнього переконання ОУН-р, не менше революційний і другий табір, як „правдиві патентовані революціонери“. Він не менше заступає визвольну боротьбу поневолених народів ССР, а втім і українського та передумову власних сил у політиці, як ОУН-р. Але коли ОУН-р „примат внутрішньої політики“ розуміє як захоплення впливу і влади, то другий визвольний фронт докладає усіх зусиль, щоб визвольні сили українського народу спрямувати назовні проти відвічного ворога — російського імперіялізму. Іншими словами, цей другий визвольний фронт визнає визвольну боротьбу українського народу зовнішньо-політичною акцією і тим самим керується у своїй акції всіми правилами зовнішньої політики. Правила зовнішньої політики кажуть: Народ на зовні виявляє тільки одну волю. (Вияв волі УСРР не є виявом волі українського народу.) В зовнішній політиці всі акції, дії, в тому й революційні, мусять бути вирішувані розумом зі становища доцільности. Зовнішня політика мусить числитися з кожночасним світовим положенням, бо й внутрішня політика й визвольна боротьба зумовлені цим положенням. Зі становища розуміння визвольної боротьби як „пар ексцелянс“ зовнішньої політики — треба також і дії ОУН до другої світової війни і під час неї, як і по ній, якщо вона заторкала визвольні справи, оцінювати як дії зовнішньої політики. Коли середовище ОУН-р замкнулося в гетто і обстоює ілюзійний примат внутрішньої політики, то догматизм і доктринерство в практичній політиці як суперечні з життям і історичними закономірностями, поставить це середовище, як воно не еволюціонуватиме, поза скобками визвольного українського фронту.

Зовнішня політика в ширшому розумінні рішила про долю наших визвольних змагань 1917-1920 рр., вона рішила про долю УПА, вона рішить і про наші визвольні змагання в майбутності. Визвольницька політика українського народу мусить виходити з передумови власних сил, динаміки нашого життя у суперництві народів — це правда, але не треба забувати, що визвольні дії підлягають всім правилам практичної зовнішньої політики.

А. ЧЕРНЕЦЬКИЙ

„ВІЛЬНА ГРОМАДА”

(Картка з історії українського соціалістичного руху.)

Як визвольний робітничий рух спирається у своїх основах на науку, бо він являється спадкоємцем давньої філософії, так неабияку роллю відогравали і ще сьогодні грають у ньому інтелектуалісти. Без інтелектуалістів, без борців за духові цінності, визвольний робітничий рух був би рухом мас пролетаріату, який бореться за поліпшення свого життя, або інакше кажучи, за матеріальні добра для себе. Участь інтелектуалістів у визвольному робітничому русі — це доказ, що цей рух виходить не тільки з матеріальних потреб пролетаріату, але й з духових потреб працюючих, байдуже в якому фаху хто працює. Там, де є неволя національна, політична, соціальна чи духовна, де є визиск фізично чи умово працюючої людини — буде все зроджуватися визвольний рух і буде боротьба за справедливість та свободу людини в усіх ділянках її життя. Кавтський у своїй "Соціалній революції" влучно каже, що інтелектуалісти добре знають, що добре, а що зле, і коли вони беруть участь у визвольному робітничому русі та боряться за побудову соціалістичного устрою, то він добрий. Бо, "що це був би за соціалістичний устрій", каже він далі, "якби проти нього протестували всі ті, що репрезентують науку, мистецтво, культуру".

Історія робітничого і соціалістичного руху — це не тільки історія руху працюючих мас і їх боротьби, але це також історія ідей та історія інтелектуалістів, що ці ідеї оформляли, обгрунтовували науково. В кожній нації діяв, діє і діятиме визвольний робітничий рух — поки не буде такого суспільного ладу, в якому кожна людина була би свобідна й в якому були би для неї доступні всі матеріальні й духові потреби. В кожній нації робітничий і соціалістичний рух має свою історію і в історії кожного робітничого руху велику роллю відіграли інтелектуалісти. В історії англійського робітничого й соціалістичного руху неабияке значення мало Товариство Фабіянців з такими інтелектуалами як Б. і С. Веб-би, Шов, Веллс, Ані Бісант і др. В історії австрійського робітничого руху відомі Віктор Адлер, Реннер, Елленбоген, Шумахер і др. Нічого дивного, що й молодий український соціалістичний рух на Західній Україні на початку ХХ ст. був створив у Львові товариство "ВІЛЬНА ГРОМАДА", якого завданням було згуртувати молодшу українську інтеліген-

цію, головню студентство, пізнати проблему соціалізму та спрямувати нашу молоду інтелігенцію на працю серед тих, які праці інтелігентів найбільше потребували, як в національній, так і в політичній та соціальной ділянках.

"Вільну Громаду" основано десь у другій половині 1907 року. Ініціаторами її були: д-р Володимир Старосольський, Володимир Левинський та Левко Ганкевич. Для українсько-го робітництва у Львові та в Західній Україні взагалі, а також і для Східньої України, "Вільна Громада" виконала свою піонерську працю чесно. Вона оформила самостійну політику української соціал-демократичної партії, виховала кадри культурних соціалістичних діячів, притягнула до УСДП українських робітників, яких досі залишено майже на поталу чужого польського міського середовища, нав'язала контакт з робітничими професійними організаціями та давала в цих організаціях відчити і культурні українські імпрези. Увесь той буйний розвиток УСДП — в 1908-1914 рр. на Західній Україні — це продукт праці "Вільної Громади".

Членами й активними учасниками "Вільної Громади" в тих часах були: д-р Володимир Старосольський, незмінний її голова, Левко Ганкевич, Володимир Левинський, Мирослав Січинський, Роман Домбчевський, Іван Сіяк, Адам Коцко (1910 р. убитий поляками за домагання українського університету), Антін Чернецький, Лесь Курбас (творець "Березіля"), Бруно Гіжовський, Мирон Вітошинський, Омелян Темницький, Мирон Білинський, Северин Левицький (тепер Верховний Отаман Пластунів), а зі старших були: Микола Ганкевич, Юліан Бачинський, Теофіль Мелень. Численно були заступлені у "Вільній Громаді" також і жінки: Дарія Старосольська, Софія Олеськів — Федорчак, Зоня Левицька — Заморова, Олена Охримович — Залізник, О. Парохоняк — Козак (відома оперова співачка) і Ольга Онацька (сьогодні, здається, в монастирі).

До "Вільної Громади" часто заходили й брали в її праці живу участь і зі Східньої України: Володимир Винниченко, Андрій Жук, Володимир Дорошенко, Левко Юркевич, Олекса Назаріїв. Винниченко був створив навіть свій драматичний гурток, який під його режисурою виставляв деякі його драми. Декорації до деяких вистав — малював Винниченко у приміщенні "Національного Музею".

Був тоді також і свій хор. Диригенткою була Маруся Повікова, зі Східньої України, що жила тоді зі своїм чоловіком Гр. Войташевським у Львові, та тішилася великими симпатіями молодих хористів.

З львівських робітників-українців членами "Вільної

Громади“ були друкарі: Порфір Буняк, Іван Кухар, Іван Скульський, Павло Лаврів і столяр Микола Ярема. Ніколи не бракувало емігранта зі Східної України, жидівського соціаліста, симпатичного і всіми любленого, Яші Могилевського, чесного і ідейного експедитора і курсора “Землі і Волі“, який скрізь і всюди говорив прекрасно чистою українською мовою. Забігали тайком до “Вільної Громади“ і гімназійні учні: Василь Остапчук (брат Яцка), брати Петро і Василь Дідушки та інші. До “Вільної Громади“ — як це не дивно сьогодні — заходив тоді також і Дмитро Донцов та Скоропис-Йолтуховський.

Завдяки “Вільній Громаді“ буйно в тих часах розвивався український соціалістичний рух і видно було його життя. Відчити, реферати з палкими дискусіями відбувались не лише у товаристві “Воля“ при вул. Коперника, Ліндого, Баторія, Собіського, але й у товаристві “Праця“, у товаристві столярів “Згода“, у металівців і кравців. Концерти і вистави, в залі друкарів при вул. Пекарській, чи у “Гвязді“ при вул. Францішканській, стягали тоді маси своїх і чужих. Працю членів “Вільної Громади“ було видно також на львівських передмістях та в краю.

Тоді крім офіційного органу УСДП “Земля і Воля“, виходили: “Боротьба“, “Знання — це сила“ (з її редакції вийшла була книжка бельгійського соціаліста Л. де Брукера “Професійні Спілки“ у перекладі Левка Юркевича), “Наш Голос“ і інші, які неабияку ролю відіграли у кристалізації українського соціалізму.

Перша світова війна 1914 р., окупація царською Росією Західної України і Львова, перервали працю “Вільної Громади“ і соціалістичних робітничих організацій. В боротьбі за Українську державу українські соціалісти і члени “Вільної Громади“ взяли активну участь.

Давні це часи, що їх з днів молодости, з днів славного минулого УСДП і українського соціалізму згадую сьогодні не без почуття жалю; все це знівечили чужі сили. Та самої великої ідеї, що їй служила “Вільна Громада“, вони не змогли вбити. Ми принесли багато жертв, і то найкращих членів “Вільної Громади“ за ідеї Української Вільної і Соборної Народної Республіки та ідею українського соціалізму, тому то й ідея соціалізму у нас жива.

ДО ТЕМИ: УКРАЇНА Й АНГЛОМОВНИЙ СВІТ

Д. КОРБУТ

**Крок за кроком здобуваємо
визнання**

В ЗДА минув безповоротно той час, коли, за словами п. М. Вайнбавна з „Нового Русского Слова“, один політик думав, що Україна—це якийсь музичний інструмент. Таких політиків по цей бік Атлантику напевно вже немає, хоча не бракує між ними непоінформованих докладніше про Україну або поінформованих фальшиво ворогами волі українського народу. Одначе в загальному треба ствердити по цей бік Атлантику великий поступ в ознайомленні з Україною та іншими підсоветськими націями, поневоленими Москвою. Цей поступ позначився особливо після Другої Світової Війни, в період "холодної війни".

На поширення знання про Україну та актуалізацію української проблеми в англомовному світі зложились такі фактори:

1) Визнання членства підсоветської України в Об'єднаних Націях, яке вивело Україну на міжнародний форум і пригадає постійно світові про її існування та поневолення Москвою.

2) Загострення світового напруження з можливістю збройного конфлікту між комуністичним і демократичним світами, який мусів би поставити на денний порядок відношення Заходу до нерозв'язаного національного питання в ССРСР, а тим самим і до українського питання.

3) Збройна боротьба УПА та інших формацій опору в Україні проти совето-російської окупації безпосередньо перед і після закінчення Другої Світової Війни. Вістку про цю боротьбу принесли учасники й очевидці, які пробілися серед величезних труднощів крізь ворожу територію у вільний світ. Їх свідoctво мусіло викликати подив у вільному світі, не зважаючи на ворожі зусилля применшити або прямо оклеветати рух опору в Україні. Бо опір малої циферно і погано озброєної української формації проти озброєного наймодернішою технікою советського кольосу, що залив половину Європи, мусить викликати до себе пошану навіть у чесного противника. Навіть скупі, порівнюючи, і баламутні вістки в англомовній пресі про український рух спротиву в ССРСР мусіли звернути увагу бодай частини громадськості в англомовному світі.

4) Посилена інформативна і політична діяльність Українців в ЗДА під проводом УКК і в Канаді під проводом КУК, яка стала особливо ефективною після довершення консолідації українських сил в ЗДА, а одночасно подібна діяльність УНРади з Європи.

Котрому з цих факторів належить перше місце—це не важне. Важне те, що кожен з них спричинився менше чи більше до актуалізації української проблеми на терені ЗДА і Канади.

Доказом цієї актуалізації є виступи минулого року цілого ряду членів Конгресу ЗДА в Конгресі і при нагоді різних маніфестацій з потками прихильности до визвольних змагань українського та інших підсоветських народів, а також подібні виступи інших політичних і неполітичних американських діячів. Також в американській пресі появилося минулого року чимало дрібних і більших заміток про Україну й українську проблему при різних нагодах, зокрема в часі змін і чисток в СССР по смерті Сталіна та підчас українських протисовєтських маніфестацій в ЗДА і Канаді в 20-ту річницю голоду в Україні. З великих газет українське питання згадував найчастіше „Нью-Йорк Таймс“, який досить об'єктивно, хоч і занадто обережно, підходить до національного питання в СССР. Кілька разів обговорювано в ньому минулого року українське питання або самостійно, або в зв'язку з іншими народами СССР. При тому стверджувалося не раз факт підбою, поневолення і русифікації неросійських народів СССР Москвою та їх аспірації до свободи й незалежности. Нещодавно була в цьому щоденнику редакційна стаття „Україна і Росія“, присвячена 300-літтю Переяславського договору. В ній стверджено зламання Москвою цього договору, який забезпечував для України повну внутрішню і зовнішню самостійність. Варто згадати в цьому ж щоденнику, в недільному огляді нових книжок, рецензію Ганса Кана на книжку відомого русофіла Юджіна Лайонса „Наші таємні союзники“. Вказуючи на недоліки книжки Лайонса, Кан пише: **”Його нова книжка звертає нашу увагу на часто занедбуваний факт широкої прірви між советським урядом та уярмленими неросійськими народами, які запекло поборюють советську тиранію і російське панування“.** Рецензент від себе додає, що **„передсоветський російський прапор був би так само небажаний в Києві чи Ризі, Самарканді чи Тбілісі, як і серп та молот“** і що **”неросійські народи советської імперії домагаються гарантій проти всякого роду російського панування“.**

З приємністю треба відмітити виломи щодо українсько-

го питання у двох консервативних виданнях, "Нью-Йорк Гералд Триб'юн" і журнал "Тайм", в яких національна проблематика в ССРСР майже ніколи раніше не обговорювалась. Нещодавно в щоденнику „Гералд Триб'юн“ були друковані цікаві враження з ССРСР бувшої посолки ЗДА до Люксембургу Перли Мести, яка присвятила один розділ Україні. В ньому авторка на підставі своїх вражень з поїздки по підсоветській Україні ствердила виразну національну окремішність Українців від Росіян та назвала Україну найслабшим місцем советської імперії. А відомий з консервативних поглядів тижденьник "Тайм" в числі від 30-го листопада, в статті про Хрущова, відзначив, чи не перший раз, українську проблему такими словами: "Їх національної гордості не заглушили століття боротьби, а тільки винесли вгору". В статті говориться про підземний рух опору проти Москви і про криваві чистки серед українського народу, роблені Москвою.

Не зважаючи на ці відрадні явища, американські діячі і преса, за малими винятками, все ще занадто стримані у відношенні до національного питання в ССРСР. Стверджуючи наявність в ССРСР поневолених Москвою націй з власними культурами і державними традиціями і виявляючи до них співчуття, вони все таки не ставлять крапки над "і" та не говорять виразно про єдину справедливую розв'язку національного питання в ССРСР — звільнення поневолених народів від Москви. Це пояснюється такими моментами:

1) Старша генерація американських політиків, журналістів і громадських діячів формулювала свої погляди на Росію в основному під впливом російських істориків та політичної дійсності в Європі, в якій про національне питання в Росії навіть не говорилося.

2) Воєнна пропаганда в ЗДА про відсутність конфліктів у минулому між ЗДА і Росією та про їх "традиційну дружбу" залишила відпечаток на способі думання в багатьох Американців.

3) Вплив російської політичної еміграції, яка прийшла до ЗДА після Першої Світової Війни, на американську публічну опінію в єдино-неділимським напрямі. Цей вплив ішов через американські університети, пресу, урядові та інші установи, до яких дісталися Росіяни як спеці і дорадники. Ці російські кола намагалися і далі намагаються прирівнювати неросійські народи ССРСР до стейтів ЗДА і підсувають думку, що визволення цих народів було б подібне до бунту і сецесії південних стейтів в 1861 р., які, природньо, залишили в Америці погані спомини.

4) Сантимент в ЗДА до російської музики та літератури,

5) Побоювання, що кампанія в користь визволення народів ССРСР сконсолідувала б російський нарід навколо большевицького режиму до опору проти західного світу в випадку конфлікту.

6) Бажання не дразнити советського режиму видвианням національної проблеми в ССРСР в надії на можливість зговорення з ним. Заради цього, як і з міркувань у пункті 5), американська пропаганда навіть зрікається найбільш успішної зброї в психологічній війні проти російського советського імперіялізму, хоча советська пропаганда зовсім не керується такими скрупулами і постійно обвинувачує західний світ в імперіялізмі й колоніялізмі, в більшості неправдиво.

7) Брак вичерпного знання історії неросійських народів ССРСР і непевність, чи ці народи дійсно окремі від Росіян, чи вони дійсно прагнуть до самостійности і чи, нарешті, вони дозріли до неї.

8) Зростаючі погляди, що рятунок світу лежить не в суверенних націях, а в творенні федерації — регіональних, континентальних і, врешті, світової.

Людина, особливо в старшому віці, не легко змінює свої погляди, формовані впродовж довгого часу. Тим і пояснюється тільки повільний процес зміни поглядів на російське питання серед старшої генерації американських політиків, журналістів та інших діячів. Проте поведінка Москви в останніх літах дала цій генерації багато до думання і вплинула на ревізію старих поглядів і сентиментів. Цей процес відбувається на наших очах, і перечислені вгорі погляди і переконання старшої генерації розвиваються ступнево при зустрічі з твердою дійсністю, яку накинута світові Москва. На це впливає також збільшення інформацій про неросійські народи ССРСР та зростаюче усвідомлення, що під плащиком советського комунізму криється традиційний російський імперіялізм.

Із перечислених вгорі поглядів старшої генерації Американців на національне питання в ССРСР заслуговують на увагу тільки два, бо інші не є рішальні. Це є: бажання не дразнити російського народу національним питанням, мовляв, це може відвернути його від боротьби проти большевицького режиму і звернути проти Заходу; погляд, що розвиток історії іде в напрямі федералізму, отже не варто видвигати національного питання в ССРСР. Перший погляд не витримує критики, і завданням національних груп із Східної Європи є впливати на нівелювання його. Російський нарід у своїй масі не є заінтересований в імперіялізмі. В цьому

має інтерес тільки російська інтелігенція, а її для Заходу не приєднає ніяка уступка, бо їй підлещує факт, що большевицький режим поширив границі російської імперії аж під Берлін. Ця інтелігенція навіть заперечує російський імперіялізм, наче б поширення Росії коштом різних народів було цілком нормальним явищем. Керенський, наприклад, недавно ображався на закид одного Американця про російський імперіялізм і твердив безсоромно, що ані російські царі, ані російські большевики не були російськими імперіялістами. При такій своїй ментальності, російська інтелігенція буде піддержувати імперіялістичну політику советського уряду, і Америка нічим її не задобрить. а народні маси, як сказано, не зацікавлені в імперіялізмі, тому американська підтримка визвольних змагань поневолених Москвою народів зовсім не вплине на зміну настроїв цих мас в користь большевицького режиму.

Щодо федералістичних поглядів Американців, то вони в основному правильні і здорові. Виглядає дійсно, що тільки відречення від національної суверенності і "виключних національних інтересів" у користь світової федерації може покласти кінець війнам. Ця ідея має прихильників також серед поневолених народів, але вони змагають наперед до суверенності своїх народів, як до етапу на шляху до світової федерації, бо федеруватися можуть тільки вільні і рівноправні народи, а не поневолювачі і поневолені. Коли поневолені народи британської, французької та інших імперій здобувають собі один за одним свободу й незалежність, то час найвищий виступити в обороні цього права також для підсоветських народів. Динамічний рух до незалежності серед колоніальних народів Азії, Африки та інших континентів зм'ягшує сильно нехтіть деяких Американців до подібного руху народів ССРСР, і завданням представників цих народів в ЗДА є використати ці рухи якнайбільше в своїй визвольній акції. Але Американців треба переконувати, що федералізм є неможливий, як довго буде існувати в світі імперіялізм і колоніялізм, що неможливо зробити скок від стану поневолення до стану федерації. Це усвідомлення повинно привести Американців до прихильного ставлення до незалежницьких аспірацій народів ССРСР, як до природнього звена в історичному ланцюхові перед осягненням світової федерації.

Справа поневолених народів має ще й тому тепер кращі вигляди в ЗДА, що на зміну старшій генерації політиків і інших діячів приходить нова генерація, краще ознайоmlена з інтернаціональними рухами та визвольними змаганнями

поневоленних народів, бо ці рухи і змагання проходять на її очах. Особи з цієї генерації займуть скоро провідні становища в уряді, школах та інших інституціях, і вони будуть сміливіше промовляти в користь національних прав поневоленних. Так само різні спеціалісти з поневоленних народів Східної Європи витискають помалу таких же спеціалістів на університетських катедрах, в уряді як дорадників тощо. Це теж повинно посилити голос поневоленних народів в ЗДА і послабити голос єдинонеділимської реакції та впливати на громадську думку Американців, в користь визволення поневоленних народів.

Не знаємо, які пляни має уряд ЗДА для Східної Європи на випадок конфлікту з ССРСР. Можливо, й жадних плянів не має. А якщо має якийсь плян, що не йде по лінії змагань поневоленних народів ССРСР, то впадати в зневіру з цього приводу нема потреби. Пляни уряду міняються відповідно до змін громадської думки. А тому що громадська думка в ЗДА проходить повільну, але постійну зміну на користь поневоленних народів ССРСР, то можна мати надію, що й урядовий плян піде по цій лінії, яка, зрештою, покривається з інтересами ЗДА. Вже тепер деякі офіційні особи не криються з такими думками. Прикладом цього був недавній виступ директора Інформативної Служби ЗДА Стрейберта, який говорив одверто про російський імперіялізм як першого ворога ЗДА і викликав цією заявою фурію в таборі російських єдинонеділимців. Все правильніше висловлюють свої погляди на цю справу також законодавці ЗДА, серед яких помітно зросло число приятелів поневоленних народів ССРСР. Отже, і з цього боку зростає вплив на прихильну для поневоленних народів політику уряду ЗДА.

Очевидно, дальша актуалізація українського питання в вільному світі залежатиме від дальшого розвитку міжнародних подій. Чим більше буде загострюватись напруження між демократичним і комуністичним світами, тим більше уваги урядових і громадських кіл притягатиме національне питання в ССРСР й українська проблема, бо це, за словами випробованого приятеля Українців, О'Коннора (бувшого урядового комісаря для справ ДП), "Ахіллева п'ята" советського російського імперіялізму. І навпаки, чим більше буде це напруження слабнути, тим слабший буде інтерес в ЗДА до цього питання. Ми свідками небезпечної тенденції в західньому світі—за всяку ціну замиритися з советською диктатурою, навіть ціною залишення під її впливами так званих сателітів, не кажучи вже про підсоветські народи. Це на деякий час може відсунути в тінь інтерес до поневоленних Мо-

скою народів. Одначе "вічний мир" з большевиками виглядає неймовірний. Мине ще якийсь час, зійдуть зі сцени теперішні слабодухі лідери Заходу, окріпне позиція вільного світу, — і справа поневолених таки прийде на чергу. Для нас важне, щоб той період використати якнайбільше на формування громадської думки вільного світу, і зокрема в ЗДА, в користь поневолених, щоб розвіяти решту ворожого баламутства про українську проблему, щоб дати вільному світові якнайбільше правдивих інформацій про нашу справу. Бо досвід показав, що коли наша справа поступила в ЗДА значно наперед, то сталося це у великій мірі завдяки нашій активності і пресі, без яких ми тут були б далі ще невідомі. Отже, власна організована й консолідована сила залишається далі нашим завданням, бо вона буде рішальна як для дальшої зміни громадської думки в ЗДА в нашу користь, так і в моменті вирішування долі Східньої Європи.

Мар'ян ЗОРЕСЛАВИЧ

ВЕЛИКЕ ПИТАННЯ

Здобування і розподіл матеріальних засобів — це суспільна функція, в якій перехрещуються людські пристрасті, приватні інтереси з суспільними. Від правного чи неправного здобуття і від справедливого чи несправедливого розподілу всякого роду матеріальних засобів залежало й залежить, чи в суспільстві панував внутрішній мир, чи провадилася внутрішня — слабша чи гостріша — боротьба. Ще яскравіше бачимо це суспільне явище між різними суспільствами, отже між народами. Правда, не все були внутрішні спори і війни з причини здобування і розподілу матеріальних цінностей, але все одна із сторін була нападаючою, здобувачем, чи загарбником, а друга — перед нею боронилася. Все були труднощі й клопоти, як погодити пристрасті, а зокрема приватні інтереси з суспільними. Все була в поготівлі жадоба посісти якнайбільше, яка, виломавшись з-під контролю розуму, ішла наосліп. І все було почуття справедливості, яке виявлялося в протесті покривдженого — слабого супроти сильного, коли він вчиняв над слабшим безправне насильство.

Поки зв'язки між членами суспільства були ще слабкі, здобувачі, опановані пристрастями більше мати й краще жити, мусіли входити в конфлікт з довкіллям за порушення рівноваги в посіданні дібр, отже, вчиняти несправедливість.

Проти порушення суспільної гармонії і для оборони справедливості покривджені мусіли шукати способу оборони права. Проти сваволі сильного спочатку почуття справедливості оформилося у засаді: "Око за око, зуб за зуб"; а згодом ця засада була висловлена так: "Не маеш на це права, бо тобі це не належиться".

З цієї основної формули „це тобі не належиться“—розвинулося право родинне, спадкове, карне і т. д. Кожне з цих прав нормує справедливість у своїх межах, вказує, що кому належиться. Здавалось би, що, маючи охоплені правом майже всі ділянки людського життя, кожна людина повинна жити спокійно, бо за нею стоїть „юстиція“ — справедливість і право. Та ми спостерігаємо два цікаві явища: коли в державі здобувач намагається силою взяти те, що йому не належиться, то проти нього є відразу суспільна сила закону, що його застосує найперше громадська чи державна поліція, а відтак суд. Але коли знайдеться як загарбник ціла держава, яка забере силою у другої нації, що їй не належиться, то проти такого загарбника нема ніякого права, окрім сили нападеного. Другим явищем є використання власності на шкоду других громадян. Коли фабрикант виробляє предмети вжитку, що шкодять громадянам на здоров'ю, то його за те громадяни мають право закликати перед суд, але, коли той самий фабрикант, користуючися приватною виробничою власністю, шкодить багатьом членам нації через визиск, то проти нього ще нема потрібного права, крім боротьби з визиском підчас продукції чи торгівлі.

Почуття справедливості, що існує в кожній людині, з розвитком суспільства оформлювалося в закони, що нормують відношення одиниці до одиниці, одиниці до загалу та організації до організації і за порушення суспільної гармонії боронили й боронять покривдженого. Право — це нормування суспільного життя, але дотепер дуже мало в ньому нормування економічних інтересів суспільних верств. Ще менше в ньому нормування взаємовідносин між націями. Немає, можна сказати, всебічного соціального і відносного міжнаціонального законодавства. Немає вищої сили права — міждержавного права — що обмежувала би реально агресивні держави в їх імперіялізмі і немає вищої сили-економічно-соціального права — що обмежувала би реально жадобу збагачування й паразитизм.

Спроби витворити таку силу у формі Ліги Націй, чи, як це бачимо тепер, Організації Об'єднаних Націй (ОН), не давали дотепер значніших наслідків. Світ розколений на два табори проваллям соціальних систем: правових дер-

пи. На перше місце висунено не **нову економічну систему, а моменти морального порядку**. Носіями соціалізму вважається не тільки пролетаріят, а всю сукупність працюючих суспільних груп — селяни й робітники, люди вільних професій, бюрові службовці, ремісники, дрібні торговці, мистці й працівники науки. Всі вони, кажеться у цій Деклярації, прагнуть до одної і тої самої мети: до встановлення системи **соціальної справедливості**, до кращого життя, до **духової свободи**, до миру в цілому світі. Ці соціалісти — ворожі будь-якій формі диктатури. Соціалізм в їх розумінні означає свободу і правне планування. Вони кажуть: "Соціалістичне планування не конче мусить бути пов'язане зі суспільною власністю всіх засобів виробництва. Воно є сполучене з існуванням приватної власності в важливих галузях промисловості, наприклад в сільському господарстві, ремісництві, роздрібній торгівлі, в малих і середніх промислових підприємствах... Соціалізм не є неминучий: він лише **один із шляхів**, яким може піти людство". Цілі соціалізму, у закінченні тої Деклярації вони кажуть, не можуть бути досягнені, поки не будуть звільнені поневолені народи з-під будь-якої диктатури і не буде створений міжнародній уряд вільних народів зі спільним законодавством.

Такі в основному думки нового міжнароднього соціалістичного руху, які у дальшому ході напевно ще більш викристалізуються. Для нас дуже цікавим є те, що новий соціалістичний рух, як бачимо, нав'язує **до етичного соціалізму**, витвореного у Франції ("нове християнство" Сен Сімона) та зв'язаного з ним українського народництва (радикального руху і руху соціалістів революціонерів).

На зовсім інших, якщо не сказати, на старих позиціях стоїть націонал-марксизм, який в основу кладе вимогу демократичного безкласового суспільства, базованого на вповні усупільненій економіці. Варто зазначити, що серед української еміграції **пропагаторами** цієї доктрини є головню **націоналістичне середовище Ст. Бандери і УГВР — М. Лебеда, як також група "Вперед"**. Пропаганда цієї доктрини почалась десь в 1946 р. у пресі: "Українська Трибуна", що її редагував проф. Вовчук, "Революційний Соціал-Демократ", відтак у книжці "Позиції українського визвольного руху", а тепер у газетах "Сучасна Україна", "Вперед", та також у брошурах як "Хто такі Бандерівці та за що вони борються" і ін. Як має виглядати це безкласове суспільство ані одні, ані другі, ані треті, — нічого не кажуть. Вони тільки заявляють, що "Основою того суспільства в незалежній українській державі буде, з одного боку, суспільна власність

на знаряддя і засоби виробництва, і, з другого боку, — справжня демократія в галузі політичного устрою.

Марксієвське поняття безкласового суспільства перейшло в останньому тридцятиріччі основну еволюцію якраз на основі економічних явищ і большевицького досвіду, які пішли в розріз з марксієвською доктриною. — УГВР і бандерівці не пішли з духом часу, а лишилися при первісній марксієвській доктрині. Сьогодні вийшло таке, що розбита тричленна „мандатна комісія“ (Матла, Ребет, Бандера) вирікається марксизму, але рівночасно обстоює яєсь неозначене „безкласове суспільство.“ Це поняття без окремого означення треба розуміти тільки в його клясичному марксієвському розумінні. — Тепер щойно повстав хаос в економічній ідеології цього середовища. — Спробуйте його спитати — воно не дасть вам відповіді на чому стоїть!

Московські комуністи, які захопили владу в Росії, а згодом збройною силою підбили Україну та інші країни, будуючи „безкласове суспільство“, поклали гори трупів, мільйони людей запроторили в Сибір і „безкласового суспільства“ **не створили**, а збудували **нове, ще гірше класове.**

Зовсім іншу відповідь на це велике питання, як побудувати майбутній устрій, дають католицькі теоретики та папи Лев XIII, Пій XI і Пій XII. Вихідною позицією при побудові справедливого ладу і джерелом його сили всі вони уважають спільно з соціалістами етичну базу — християнську любов. Щодо продукційних засобів, то вони є за тим, щоб вони були спільною власністю, але в такій формі, щоб працюючі були їх співвласниками, іншими словами, католицькі теоретики й папи є за тим, щоб побудувати такий суспільний устрій, де була б особиста, родинна, суспільна і кооперативна власність.

На закінчення ми дозволимо собі поставити питання: А що ж на це скажуть широкі народні маси, що скажуть християни? Правду пише о. Д-р Франц Крисбахер у місячнику „Дер гроссе Ентшлюс“ (Велике рішення) у статті „Господарська змова проти світу...“: „Християни, хоч ніби „квас у тісті“ і, сіль землі“, **залишилися в капіталістичному світі практично бездіяльні...** Хіба ж не співвинні вони в тому, що сили революції (комуністичні, пояснення М. З.) все більш і більш розростаються, вже не тільки цілі держави, а просто континенти, мало що не половина світу, зійшли сьогодні до ролі замкнених, примусових таборів праці... Виходить, що змова світу йде щораз більш успішно вперед, а каголики не

слухають накликів папів, тільки сплять собі спокійно далше“.

Коли так пише католицький священик — Німець, то чому деякі українські католики дуже часто про це або мовчать, або плентаються у хвості націоналістичних політичних середовищ. Це також свого роду — велике питання.

Павло ПОЛОТНЯНКА

БОГ І УКРАЇНА

Релігійні і патріотичні почування мають зі собою багато спільного. Як релігійне почування вроджене, так і вроджене почування патріотичне. Визначний римський письменник і філософ Марко Тулій Ціцерон каже: "Немає ні одної людини такої дикої, щоб її ум не міг створити зображення богів". А грецький філософ Аристотель каже — "людина, це суспільне створіння", — цебто людина вже з приходом на світ носить у собі прикмету бути в суспільстві та радіти його успіхами, а сумувати його невдачами. Ця вроджена прикмета релігійності і суспільного перебування людини серед своїх мала основу в почуванні і в співдії спільноти. Все, що діяло на шкоду спільноти, будило ті почування, які зроджувалися через гін самозбереження. Від долі роду й племені, думала людина, залежить у більшій чи меншій мірі краще чи гірше її становисько. Ворог, що загрожував території, на якій жила людина, міг пограбити її майно, міг їй відібрати свободу, міг заборонити їй звеличувати і молитися до своїх богів, міг її і вбити. Від долі спільноти залежала й доля того всього, що людина в духовій і матеріяльній ділянці творила.

Людина у дальшому своєму культурному розвитку розвивала вроджені релігійні і соціальні почування у щораз ширших суспільних організаціях: — плем'я, народ, нація і держава. У поняття добра батьківщини вкладається все, що підносить спільноту на вищий ступінь духового й матеріяльного розвитку. Спільна оборона батьківщини перед загрозою ворога, спільні переживання, спільна радість, однастайна думка в критичних моментах — спільне бажання й молитовне звернення до Творця світу — це релігійно-патріотичне почування, яке об'єднує найсильніше спільноту. Особливо значення набирає це почування тоді, коли ворог загарбає територію і поневолить спільноту. У наш час це почування набирає великої ваги тоді, коли нація з поняття державно-територіяльного власника стає самим ідейно-ду-

ховим поняттям. Всі свої почування нація концентрує тоді довкола батьківщини у вияві патріотизму і любови до свого рідного. В релігійних організаціях-церквах шукають тоді вірні внутрішнього миру в молитвах, а від проповідників Божого слова чекають підкріплення на душі.

Національне почування зливається тоді з релігійним і навіть бере над ним верх. Усякі спроби зробити церкву безнаціональною, чи зробити релігію тільки релігією католицького, чи православного, чи протестантського віровизнання, поминаючи націю, показалися невдалими. Немає сьогодні ніякої безнаціональної церкви, як немає безнаціонального християнства, магометанізму, буддизму і т. д. Кожна релігія, кожна церква прибирає таке обличчя, якої національності є її визнавець і вірні. Наглядно це можемо бачити таки на самому християнстві. Будучи спочатку релігією простих галилейських рибалок і маючи високо моральні риси релігії всещирості і братньої любови та єднання, сполучене з вірою в Христа, в часі поширювання серед різних народів, воно набирало в себе духа тих народів. Коли говорити сьогоднішньою мовою, воно ународнювалося. В Греції воно погречилося і на місце простих євангельських заповідей ввійшли метафізика й діалектика. В Римі — романізувалося, в Німеччині — набувало релігійного індивідуалізму, у Франції — набирало рис громадської релігії й моралі, в Україні воно набрало містицизму, себто віри й бажання людей одної спільноти в їх важкій боротьбі за збереження і поширення життя, скріпити свої сили і з'єднатися з силами сильнішими від людських, силами Божими, які дадуть їм перемогу. Цей містицизм, опертий не на вірі, в якусь наукову теорію, а на вірі в Бога і на моральній силі, яка знову базується на свідомих відносинах до родини, нації, держави й цілого людства, ми бачимо у всій історії нашого народу. Хоч Українці належать до кількох віровизнань, то всім віровизнанням притаманний містицизм. Впродовж усієї історії нашого народу кожне віровизнання брало активну участь у боротьбі за національну й державну самостійність. Для підкреслення тісної пов'язаності з народом кожне віровизнання вживало й вживає назви "Українська": Українська Католицька, Українська Православна, Українська Євангельська Церква і т. п. Не було б у нашому минулому у нашій християнській вірі національного кольориту, то хто знає, чи ми як нація були б удержалися.

Поєднання релігійного почування з національним створило своєрідний патріотизм, що його вкладено у слова "Бог і Україна". Було нелогічно й неморально, коли націо-

налісти свій патріотизм висловлювали словами "Нація понад усе", цебто нація понад Бога, але було б також нелогічно й неморально, коли б ми націю викидали зовсім з релігії, коли б в церквах зовсім виелімінували національні і патріотичні почування. Коли Українці організують церкву, коли Українці вірять у Бога, коли Українці моляться, то й український дух повинен підноситися до Бога й український дух повинен бути в українській церкві. Український дух — це дух усього українського народу, що виявляв і виявляє себе впродовж історії в усіх ділянках його духової і матеріальної культури. Всі Українці, хоч належать до різних християнських віровизнань, є християни, а тим самим український дух панує в усіх тих віровизнаннях і він, ніхто інший, є тою невидимою силою, що єднає їх всіх в одну націю. Коли українські поети, вчені, письменники, політичні й суспільні діячі, полководці і другі творили, без огляду на їх віровизнання, для добра української нації і здобутками їх розуму й творчого духа користуються всі Українці, то чому ж з їх душами не повинні єднатися молитовно також усі Українці, без огляду на те, якого вони "обряду".

Дух українського народу від найдавніших часів аж до сьогодні ніколи не виявляв себе у крайностях. Коли в деяких часах він виявляв себе надто революційно і запально, то це була тільки реакція на дії ворога, що під релігійною заслоною, чи під соціальними кличками ніс в Україну релігійне, соціальне і національне поневолення. Дух українського народу все шукав поєднання релігійного з національним і соціальним в одне ціле — братолюб'є. Братерство — братне і любов, — це вічно творчі сили українського духа, що єднують Українців різних віровизнань в одну націю. Дивно, чому не беруть цього під увагу деякі провідники віровизнань. Дивно, що деякі віровизнання намагаються утотожнювати націю зі своїм віровизнанням, а поодиноких визначних людей нації у своїх молитвах зовсім не згадують, бо вони не були їхнього віровизнання. Дивно, коли в українській церкві можна відправляти Богослуження за увесь український народ, що складається з 80% православних, 10% католиків і 10% інших віровизнань, а не можна відправляти панахиди за православного геніяльного поета Тараса Шевченка, великого державника Симона Петлюру і др. Дивно, що по покійному Р. Шухевичеві, який був командиром УПА, правилися панахиди в усіх церквах, а по Президентові УНР А. М. Лівичькому тільки в православній церкві. Українцям інших віровизнань їх священники не дали можливості виявити своїх національних і патріотичних почувань в

їх церквах. Дивно, що тепер в Америці в усіх майже церквах впроваджується англійську мову, а в проповідях в історичні дні, як 1-го листопада, 22-ого січня і др. навіть про ті дні не згадується. Мимоволі виринає питання, навіщо ж тоді до слів "Католицька" чи "Православна церква" додається слово "Українська"? Навіщо ж у молитовному піднесенні вірні у своїх церквах співають "в єдності сила народу, Боже, нам єдність подай". Навіщо ж тоді багато змістовного напису "Бог і Україна"?

Не завданням церкви, скаже дехто, як "представниці вічного, духового, Божого", робить світське діло. Ніхто й не каже їй це робити, але вона має моральний обов'язок навчити своїх вірних братолюбів, має навчити їх у світській боротьбі за українську націю й державу виконувати вічні і загальноукраїнські закони творчої національної та громадської моралі, згідно зі заповідями Божими й наукою Христа.

Скаже дехто, що в Америці говорити про українські національні почування нема чого, бо ми — громадяни Америки. Та державна приналежність — це справа одна, а національні почування — друга. Віруючі в Бога й Христа організують церкви не на засадах державної приналежності, а на засадах національного почування й віри. Нема одної американської церкви, а є церкви по віровизнанням з національно-приналежними вірними.

Маючи свободу віровизнання в Америці, не можна заглушувати національного почування релігійно-обрядовими різницями у догмах так, щоб ними викликати ворожнечу у середині нації. Бог — один і Україна одна і Українці — християни також — одні. В національних справах віровизнання повинні займати також одну поставу так, як їх вірні займають поставу до того всього, що створив українських дух.

В. В. КОВАЛЕНКО

Свобода людини, чи свобода людини

Яснісь і пов'язаність політично-суспільних гасел, спертих на ідеях, є запевненням їх успішності і здійснення. Особливе значення це має тоді, коли народ провадить національно-визвольну боротьбу. Найсильнішим гаслом усіх національно-визвольних рухів була і є свобода. Її сила саме в тому, що вона спиралася й спирається на особовості людини, що вона, як ідея, збігається з вродженою, людською

прикметою — свобідною волею. З неї, як з головного джерела, випливають другі ідеї: свобода людини розпоряджати собою, вільно думати, ширити свої думки словом і письмом, вільно молитися й виконувати релігійні практики, вільно творити організації й товариства для корисної мети, без порушення свободи других і зловживання цією свободою. Все це можемо назвати **творчою свободою** людини. Сума всіх свобід громадянина — це свобода народу як духової спільноти. Підвалиною, що на ній спирається боротьба за свободу людини й народу є т. зв. природне право й моральний закон. Природне право приносить людина на світ зі своєю природою, моральний закон вона виробляла продовж віків і завершила його у віровизнаннях.

Ми, як християни, визнаємо, що творча воля людини є основою її людського існування. Людина, як пише Біблія, є сотворена на образ і подобу Божу зі свобідною волею та розумом, тобто з іскрою духа. Ця іскра духа та свобідна воля і розум виносять людину понад інші створіння та роблять її духовим еством. Свобода, що є тільки прикметою духового ества, має служити людині. Ніхто не може людині свободи ані давати, ані протиморально обмежувати, ані безправно забирати. Маючи свобідну волю й розум, людина сама добровільно, згідно з природним правом, творила організації на те, щоб вони їй служили як засіб до повного удосконалення, а не до потоптання її особовости порядкуючою силою. Воля людини в суспільстві — це не знеосіблення людини, але єднання з багатьма для осягнення вищої особистої і суспільної мети — бути досконалою фізично й морально та чесним членом суспільства.

Свобідну волю, цебто здібність свобідним вибором рішатися до одної з двох або більше різних речей чи ідей, незалежно від зовнішнього приневолення і внутрішньої коначности, людина поклала в основу свого суспільного життя. Між неволею й волею, людина вибрала свободу й за неї продовж довгих віків вела й веде завзяту боротьбу під кличем: „Свобода людини — свобода народу“.

За останній час в українській пресі по цей бік залізної куртини на сторінках націоналістичної преси ОУН Ст. Бандери можна прочитати клич „Воля людині — Воля народам“. Чи він має те саме значення, що „Свобода людини — Свобода народів“? Дехто думає, що так. В дійсності це не так. Вже саме слово „Свобода людині“, чи „Воля людині“ поставлені в давальному відмінку, ставить людину як щось **підрядне**, як **нетворче**, або як у граматиці кажеться: головна функція звернена на непрямий **об'єкт**. Тут свобода творить людину, а не людина свободу.

Коли якась група, чи організація каже „Воля людині — Воля народам“, то тим самим вона в основу кладе не людину, яка має розум і свобідну волю сама рішати про все, але кладеться когось, що про неї має рішати і той „хтось“ має їй дати, по-своєй волі призначити волю. Чи не нагадує нам цей клич, поставлений у давальному відмінку, всіх кличів, що їх кидали колись фашисти, а тепер ще кидають у народні маси комуністи? Нагадують, та ще й як! А чи не за те карають большевики, що людина домагається свободи; вільно висловлювати свої погляди на всі громадські справи, вільно писати й видавати часописи й книжки, вільно гуртуватися для всякого роду громадської, культурної, професійної, господарської та іншої праці? Чи не за те карають большевики народи, що вони домагаються вільно вибирати своїх представників до виконної влади і до законодавчих установ, вільно молитися Богу за правилами віри й переконання кожного, вільно розвивати науку та свобідно вчитись в школах? Чи не за те карають вони всіх, що хочуть, щоб Україна мала своєю волю, а не цю, що їй вони її дають?

Всі визвольні рухи ставили собі метою не „Волю людині — Волю народам“, а „Волю людини — Волю народів“! За волю людини боролися англійські виселенці в Північній Америці, коли вони 4-ого липня 1776 р. проголосили свою незалежність від англійського королівства і заклали федерацію вільних держав. За волю людини підняли французи 1789 р. революцію, коли вони устами своїх представників проголосили „Деклярацію прав людини і громадянина“, у якій говорилося „Люди приходять на світ вольні та залишаються вольними і мають рівні права. Свобода — це право все те робити, що другому не шкодить. Тому не можна визначувати природним правом людини ніяких інших границь, тільки такі, що запоручували б усім другим членам суспільности ужиток тих самих прав“.

За волю людини боролися ці самі французи, коли вони в 1792 р. повалили королівську владу, що не хотіла визнати волю людини. Щоб раз на все задокументувати, що свобода людини є головною підвалиною усього життя, вони проголосивши Першу Французьку Республіку, включили в її конституцію, її основний закон, як невід'ємну його частину „Деклярацію прав людини й громадянина“.

За волю людини боролися народи в час революції 1848 року. За волю боролися й Українці продовж століть, і коли вони були під царською Росією, і під цісарською Австрією. В обгрунтуванні конечности боротьби за державну волю України, написаному в творі тодішнього члена Української Радикальної Партії, Юліяна Бачинського, під заголовком

„Україна Ірредента“ (1893 р.) постановлено в основу перелицьований клич італійського революційного демократичного руху за суверенну соборність Італії: „Ucraina fara da se!”

До свободи змагали Українці і в час революції 1905 року. Від боротьби за особисту свободу народні маси доходили до боротьби за свою національну й державну свободу. В 1917 р., коли вибухла в Росії революція, український народ на всіх закутках своєї землі заявляв свою волю бути вільним, на всіх ділянках свого життя він хотів сам творити і про все сам рішати. Він творив свій уряд, Українську Центральну Раду, творив своє військо, свої школи, свою церкву, свою адміністрацію. Вияв волі народу було видно всюди і про цей вияв Українська Центральна Рада сповіщала всьому світові, що волею і силою народу твориться Українська Народня Республіка. Волею народу було дня 29. VII. 1917 року закріплено його свободу й свободу народів Конституцією Української Народньої Республіки, де визначено права громадян України. Вільні українці творили вільний народ, вільний народ творив вільну свою державу.

Сьогодні, коли український народ уярмлений, коли большевики потоптали його волю і він не має можливости розпоряджатися сам собою, ведеться на рідних землях, боротьба у різних формах спротиву не за „волю людини“, а за „волю людини“. Боротьба за „волю людини“, що її провадили т. зв. українські комуністи, показала нереальною. Большевицький уряд волі людині не дасть, бо згідно з комуністичною доктриною особовість людини у їх режимі існувати не може. Там може існувати тільки знеосіблений колектив — маса.

Було б великою помилкою думати, що українські маси під комуністично-російським режимом не плекають надії, що прийде час, коли вони будуть могли виявити свою волю й створити життя по своїй уподобі. Думати про волю заставляє майже кожную людину режим, який своєю доктриною й практикою не тільки заперечує вроджену, Богом дану свободну волю, але творить таку систему праці й ухвалює таке законодавство, які роблять з людини духового й фізичного раба. Саме якраз протиріччя, що про них заставляє думати людину, є тими чинниками, які творчо впливають на людську душу й серце. Неволі державній СС СР — людина протиставить волю в своїй українській, самостійній державі. Неволі політичній комуністичної партії — протиставить там людина — волю власну вибирати собі цю партію, яка їй найбільш подобається. Урядові УССР, який діє з волі „старшого брата“ — Росії — протиставить і там

людина у своїй думці, вільними голосами вибраний свій український уряд. Соціальному закріпаченню у колгоспах і фабриках — протиставить там людина — вільний соціальний устрій з різними формами спілок та приватної власности. Диктатурі — протиставляє демократичний устрій, безбожництву — віру в Бога, державній релігії — свободу вівровизнання.

Клич „свобода людині — свобода народам“ не має серед широких мас під російсько-комуністичним режимом ніякого практичного застосування. Там проходить тепер духовий процес, що ніхто не може нікому про нього говорити і не говорить, помалу-малу формується своерідня українська свідомість — протиставлення України — Росії, неволі — волі, диктатури — демократії і т. д. та притаєно чекається часу свого, українського волевиявлення. Те саме, що діється серед українського народу, діється й серед других народів.

Виринає питання, навіщо ж ОУН Ст. Бандери висуває такий клич? Для українського народу він не потрібний, хіба для себе, щоб зазначити, що ОУН Ст. Бандери, як прийде до влади, то дасть „свободу людині й народам“.

Яків ТАНЦЮРА

Беззмістовні та галасливо-бундючні назви

Як новому емігрантові в Америці, мені найскоріше довелося знайомитись з назвами наших організацій чи товариств, бо, щоб не ходити самопасом, захотілось вступити кудись членом. І от я звернув увагу на першу назву з ряду: „Організація Чотирьох Свобід України“, скорочено — „ООЧСУ“. Така приманлива назва! Чому б же й мені не стати в ряди тих оборонців?

Та згодом, після трохи довшого роздумування, у моїй голові виникло питання: Які чотири свободи вони збираються боронити? Чому не всі? Та ж Україна позбавлена всіх свобод! А крім того, перед ким чи від кого боронити ті свободи на еміграції? Може перед Американцями? Але ж Американці признають всім народам всі свободи. Чи може боронити чотири свободи від комуністів? Оборона від комуністів може бути тільки на Україні і то оборона збройно в першу чергу. Перед ким боронити чотири свободи — не знають мабуть про це і основоположники таємничої організації.

Другою зчergi назвою є „Об'єднання Прихильників Визвольної Боротьби України“. Заснувала його групка новоприбулих емігрантів, що, мабуть, уважають себе політичними емігрантами. Якщо ми не помиляємось, то з цього факту насуваються такі висновки: 1) Ці люди (основоположники) мабуть прокинулись з довголітнього сну й через те не знають, що всяка праця для добра України — це визвольна боротьба, що визвольну боротьбу провадять довгі віки майже всі українські некоммуністичні і нетоталітарні організації та політичні партії, що визвольну боротьбу очолював і очолює екзильний наш Державний Центр з Українською Національною Радою, де й об'єднуються всі прихильники визвольної боротьби України. 2) А може в Америці України та вони так розпорошені, що їх треба об'єднувати аж в окремому товаристві? Припустимо на хвилину, що такий стан існує. Але ж тоді, хто мав би творити таке об'єднання? На нашу скромну думку, в перших лавах об'єднання мали б стати живі ще люди — ветерани визвольних змагань України за державність, які були активними творцями Української Держави в 1917-1920 рр., а їх же, тих наших лицарів і героїв, чимало в Америці. Одначе, оскільки нам відомо, їх там немає. Чому? Та й немає там тих, що від 1920-1945 рр. різними способами вели визвольну боротьбу на рідних землях. У ньому повинні бути активні політичні діячі цих років, повинні бути кооператори, професори й учителі, члени УВО, ОУН, УПА, УНА, освітньо-культурні діячі, священики, адвокати-оборонці в політичних справах, політв'язні, журналісти, розкуркулені селяни, робітники і т. д. Хіба ж ті всі не брали участі у визвольній боротьбі? 3) Чи не є згадане „Об'єднання Прихильників Визвольної Боротьби України“ ще одним „блискучим відокремленням“, щоб почати новітню визвольну боротьбу України від самих себе?

Польський націоналістичний апетит не послабшав

Писати щонебудь на польську тему — це втрачений час і втрачена енергія! На польському урядовому відтинку у відношенні до української справи майже нічого не змінилося!

Варто хіба тільки для самого зазначення польського становища, цей раз становища польського уряду на вигнан-

ні у Лондоні, навести слова його прем'єра Романа Оджежинського (До речі: він тепер уступив, а його місце зайняв пан Єжи Доляновський-Гриневський)—висловлені підчас свята 35-их роковин „оборони“ Львова.

П. Оджежинський говорив: „Уряд Польщі не один раз вказував на потребу досягнути польсько-українське порозуміння. Вважаємо і далі це порозуміння одним з дуже важливих завдань нашої політики в тій великій історичній добі, коли важиться на вазі подій доля Польщі і України, разом з долею цілого світу. На жаль, в багатьох українських політиків завважуємо все ще тенденції і настрої, що унеможливають побажаний поступ на трудній дорозі порозуміння“.

„Нераз маємо враження, що українські діячі свої претенсії до наших східних земель вважають за важнішу справу від самої проблеми самостійності України, якої треба шукати не в Східній Малопольщі, а в Житомирі, Києві, Харкові, Одесі, в Донецькому басейні і на інших просторах того гарного, повного природних багатств краю, підданого тепер безоглядній і дуже успішній (!) русифікації при помочі найновіших і найгрізніших методів, що про них навіть не снилося царському режимові“.

„Як завжди і всюди, так і в цій справі (взаємних польсько-українських зв'язків) були певно поповнені помилки. Та пам'ять про них не повинна громадити в наших серцях болю, а тим більше ненависти. Слушні вимоги українського народу в тій його частині, яку від віків замешкує разом з нами південно-східні землі, можуть бути і — вірою в те — будуть налаштані при добрій волі обох сторін справедливо в межах спільної, вільної, цілої й самостійної Речі Посполитої. А самостійність України буде досягнена тоді, коли Річ Посполита відзискає свою волю, а народи, сусідуючі з нами, визволяться з тої великої тюрми народів, що ним є Советський Союз. Та щоб це могло здійснитися, мусимо як ми, так і інші народи, які терплять сьогодні ту саму неволю, ціле своє зусилля звернути в цьому напрямі — ворог спільний, отже і бій мусить бути спільний“.

Ясніше висловитися про українську справу, як висловився п. Оджежинський, не можна! Ясніше польського імперіялізму ніхто не висловить!

А треба зазначити, що такий самий погляд, як у прем'єра польського уряду на вигнанні, є в усіх поляків усіх груп і партій!

Видно, що історія нічого поляків не навчила!

Є. Я.

ЗЛА ВОЛЯ

В політичній суперництві між окремими групами одної нації обов'язують два принципи: 1) всі групи мають обов'язок боронити національної державності і 2) всі вони мають затримувати взаємну лояльність. Без цього другого принципу виникає фатальна анархічна війна всіх проти всіх для досягнення егоїстичної користі тої чи іншої групи. Лояльність знову ж вимагає, щоб у взаємній суперництві користуватися правдою як щодо інших груп, так і щодо власних членів групи. Найгіршим злом суспільства—це забріханість, яка кінець кінців мусить довести до морального розкладу.

Відношення проводу так званого бандерівського табору до інших угруповань і зокрема до табору УНРади — це одна велика забріханість перед широкими колами суспільства і перед власними членами і симпатиками. Щоб далеко не шукати за прикладами, досить взяти в руки будь-який орган цього середовища, щоб знайти купу очернень противників, а одночасно неправди і перекручень фактів. Наведемо тут перший з краю приклад із органу ООЧСУ за листопад 1953, де поміщена врочиста заява голови ООЧСУ Івана Вовчука до УККА. Один із пунктів цієї заяви виглядає дослівно так:

„П'ятий Конгрес Українців в Америці висловив домагання до ДЦ поробити відповідні заходи до об'єднання українських політичних і громадських сил на широкій національній базі. ДЦ тих заходів не зробив. Навпаки, на нараді 24 квітня політичних установ і організацій представники ДЦентру заявили ультимативно, що „консолідація може бути здійснена на основі двох моментів: 1) на базі ДЦентру УНРеспубліки, як останньої суверенної влади в Україні, 2) беручи під увагу засади паритету, на яких спирається структура УНРади“.

З цієї причини пан Іван Вовчук іменем ООЧСУ разом з гетьманцями і іншими сетелітами його організації голосував на Раді Директорів УККА проти уділення субсидій із Народнього Фонду для УНРади. Це ніщо інше, як нахабність, коли він при тому покликуюється на постанову П'ятого Конгресу УККА в цій справі. Нахабність тому, що ні його орган „Вісник“ ні ніякий інший пресовий орган середовища ОУН Бандери-Стецька (а також ЗП УГВР) не надрукував зовсім постанови П'ятого Конгресу в справі консолідації українських сил, на яку саме тепер Вовчук покликуюється з міною буцім побожного визнання цієї постанови. Він твердить, що то УНРада не виконала цієї постанови, при

чому хоче викликати враження у власних симпатиків, що його середовище, очевидно, виконало цю постанову Конгресу вповні. Вже вище підкреслено, що це середовище явно збойкувало цю постанову, бо навіть не поінформувало своїх членів про точний зміст цієї постанови. Річ ясна, що сталося це із злоби, щоб не допустити до своїх читачів правди про дійсну постанову П'ятого Конгресу УККА, що була прийнята однодушно. Що це була злоба і охота обрихувати власних членів і симпатиків, це нам стане ясно, коли ще раз прочитаємо цю постанову. Ось вона дослівно:

„Оборона проти цього (ворожого) наступу та підготовка всенародного революційного повстання у відповідних для того відносинах вимагає згідно з глибоким переконанням Конгресу (Американських Українців) від усіх українських політично-творчих сил, щоб вони сконсолідувалися, включаючи себе в систему єдиного політичного центру, яким є центр з Українською Національною Радою на чолі і який продовжує традицію законного Уряду Української Народної Республіки в протипагу до накиненого большевицькою Москвою советського режиму в Києві.

„Конгрес Американських Українців висловлює своє тверде переконання, що всі чинники виявлять найбільше доброї волі та що всякі біжучі політичні спори можуть бути вирішені демократичним способом в середині системи Української Національної Ради. Суперечки про питання майбутнього внутрішнього державного устрою України і її соціально-економічного ладу повинні бути відложені до вирішення законодавчого зборів відновленої незалежної Української Демократичної Держави, вибраною загальним голосуванням всіх рівноправних громадян України та при збереженні всіх демократичних громадянських свобод.“

Із цієї постанови П'ятого Конгресу УККА кожному ясно, що Конгрес визнав легітимність Державного Центру УНР на чолі з УНРадою. П'ятий Конгрес закликав до консолідації на ґрунті УНРади всі здорові, політично-творчі сили і наказував їм включитися в систему УНРади. Конгрес не звертався до УНРади, щоб вона робила якісь зречення із свого легітимного становища, бо Конгрес сам визнав цей легітимізм УНР. Уступки мали робити всі інші групи, ідучи слідами П'ятого Конгресу і визнаючи цю легітимність УНР. Коли отже представники УНРади закликали представників інших груп діяти в дусі постанови П'ятого Конгресу і визнати легітимність ДЦ УНР, то вони були в повнім порядку, а представники ОУН Бандери були в суперечності з постановою П'ятого Конгресу. Те все ясно, коли прочитати, що пише постанова П'ятого Конгресу, за якою під моральним

натиском компактної більшості Конгресу голосували також представники ООЧСУ. Коли ж потім ОУН Бандери і його сателіти роздумалися та не оповістили цієї постанови і не хочуть ще тепер надрукувати її для своїх читачів навіть тоді, коли покликаються в полеміці з УНРадою на неї, то це діється в явній злій волі.

Іншими словами сказати, ОУН Бандери, а з нею разом ООЧСУ є нельояльні до інших українських організацій і до власних членів, бо їх обріхує та ховає правду перед ними. Цим вона позбавляє себе характеру національної організації і як таку її треба трактувати доти, поки вона буде практикувати далі забріханість, як методу своєї політичної акції.

Р.

НАШІ ЗАВВАЖЕННЯ

ІСТОРИЧНІ ВІДКРИТТЯ ООЧСУ

"Вісник", орган Організації Чотирьох Свобід України" у випуску за листопад 1953 р. подає такі епохальні історичні відкриття з життя України і взагалі людства:

"Визвольна Війна — 20 рр. робила нас Народом, вирізьблювала з нього — і то в темпі нечуванім — Націю".

Видно, для автора Українська Визвольна Війна не почалася з ультиматом Советської Росії Українській Центральній Раді в грудні 1917 року і не існувала зовсім в наступних 1918-1919 роках. Вона для нього почалася шойно після 1920 року. Ціла штука в тому, що автор нам не відкрив таємниці, звідкіля він взяв своє епохальне відкриття.

Далі той самий автор Е. М. подає, що в зв'язку з цією Визвольною Війною 20 рр. "пооянюється відродження ("розстріляне") 1922-1932 рр. на Батьківщині і — одночасно — цілий ряд фактів і імен на еміграції: Липинський, Донцов, Дараган, Степан Смаль-Стоцький, Липа, Под'єбрська Академія..."

З того ясно, що старий і до першої світової війни на весь світ знаний український мовознавець і славіст професор Степан Смаль-Стоцький якимось там віродився шойно після 1922 року. Як саме тоді віродився Липинський і Донцов, то знає Аллах і автор.

З черги соціологічне відкриття для всіх народів: "Не вірю — пише той самий автор у "Віснику" — щоб півінтелігент „у нас навіть тричі дипломований“, міг бути політи-

ком. Виключене. Наслідком була б перманентна Винниченківщина або й гірше.

Все те може бути правда, тільки автор не зрадив нам тайни, щоб ми знали, від кількох дипломів починається інтелігент, а кінчається півінтелігент, коли при трьох дипломах ще є людина півінтелігентом і коли навіть Володимир Винниченко ще належить до класи півінтелігентів.

Найбільше відкриття зробив автор цитованої статті у "Віснику" про Віктора Петрова. Він пише про нього, що цей "історик культури, видатний письменник і учений" був викрадений Советами і очевидно потім замордований.

Що професор Віктор Петрів нагло щез — те всі знають. Що до його зникнення причинилися советські агенти — це вперше довідуємося від органу ООЧСУ. Може б автор ближче розповів історичне відкриття про його смерть і про тих советських агентів, що її завдали цьому українському вченому. Це справа немаловажна для громади.

ПРОФЕСОР ІВАН ВОВЧУК УЧИТЬ

Заки професор Іван Вовчук став головою ООЧСУ в Америці, він учився в УССР марксизму, ленінізму-сталінізму, бо до цього був примушений кожний мимовільний мешканець царства Советів. Потім він уже учив людських дітей. Мусів учити згідно з "наукою" марксизму і т. д., бо таке там було царство і на це не було ніякої ради. Одначе „буття визначає свідомість“, як учить той самий марксизм і в чому він до деякої міри має деяку рацію взагалі, а щодо професора Вовчука зокрема. Проф. Вовчук так привик до тієї "науки", що ще тепер мимовільно, стосує її до всіх противників ООЧСУ. Діалектика його така: Марксизм-ленінізм учив, що кожний противник большевизму — це фашист і ланцюховий пес світової буржуазії. Вовчук, розуміється, покинув давно клятву науку марксизму, але філософію взяв собі від нього, тільки перелицював її навиворіт: хто противник специфічного націоналізму з-під знаку Степана Бандери, Стецька і Ленкавського, той без рятунку соціаліст або ще гірший — гнилий демократ.

От проф. Вовчук побачив, що орган Українського Робітничого Союзу — "Народна Воля" — та орган групи членів СУНД — "Листи до Приятелів" — пишуть проти перелицьованої науки націоналізму стилю Бандери. Ну, то він написав до УККА, а потім надрукував у своїм органі окрему заяву проти всіх демократів і прихильників консолідації Українців на ґрунті УНРади, в якій на всіх них кидає громи і

блискавки. І при тому виявив, як він розуміє свою науку. У цій заяві ("Вісник" за листопад 1953, стор. 21) він пише дослівно: "Українська соціалістична преса в Америці ("Народна Воля", "Листи до Приятелів")..." Нема дива, що він рахує "Народну Волю" до соціалістичної преси. Це ж орган Українського Робітничого Союзу. А по забуреній науці марксизму у Вовчука пам'ятається, що кожний робітник — це уроджений соціаліст. Добре, але чому пан професор зарахував орган СУНД — "Листи до Приятелів" до соціалістичної преси? Що це за наука, пане професоре? Скажіть нам, може ми від Вас навчимося, в чому лежить тайна питання, яка газета соціалістична, а яка ні.

РОЗЛАМ ОУН БАНДЕРИ

В половині лютого цього року наступив дальший глибокий розлам Закордонних Частин ОУН; що з того розламу вийде, можна буде оцінити шойно за кілька тижнів. Тому оцінку цього факту з усіх боків залишаємо до наступного випуску „Вільної України“.

Тут тільки зазначаємо головні факти, що мають зв'язок з останнім розламом:

В 1948 році наступив внутрішній спір серед членства ОУН Бандери закордоном на тлі компетенції проводу Закордонних Частин ОУН і Закордонного Представництва УГВР. З рештою в ЗП УГВР були виключно члени ЗЧ ОУН. Провід ЗП УГВР хотів бути незалежним від наказів голови проводу ОУН Бандери. До того долучилися програмово-ідеологічні різниці ЗЧ ОУН і ЗП УГВР. Перші заступали старі націоналістичні позиції, другі визнавали навіть допускальність марксизму в рядах ОУН. На тім тлі провід ЗЧ ОУН виключив членів ЗП УГВР зі своїх рядів.

Все таки, ішли спроби, щоб цей розлам перебороти. Вони тягнулися до 1952 року. Ці заходи злегшувало те, що обі сторони признавали, що в краю деякі особи репрезентують „Крайову ОУН“ і УГВР. Щоб уможливити ці переговори, Бандера зрікся з головства ЗЧ ОУН, а провід передав Ярославові Стецькові. Обі сторони годилися в принципі на те, що особи, які залишилися в Краю, вирішать спосіб наладнання поєднання обох крил ЗЧ ОУН, чи пак ЗЧ ОУН і виключеної групи, що гуртувалася довкола ЗП УГВР.

Зразу ЗП УГВР почувало себе досить слабим як щодо числа членів, так щодо фінансових засобів. Пізніше провід ЗП УГВР знайшов підтримку деяких чинників, зокрема фінансову. Тому він став ставити щораз гостріші вимоги що-

до умов поєднання, до якого назагал тиснув настрій членства обох груп.

Літом 1953 року, не дочекавшись opinii осіб з краю, провід ЗЧ скликав загальну конференцію ЗЧ ОУН, де ухвалено політичні напрямні і вибрано новий провід ЗЧ ОУН на чолі знову з Бандерою. Несподівано після 4-річного мовчання в цій справі згадані особи з краю дали свою директиву в справі поладнання спору досить дивного змісту: настановити Колегію з трьох, щоб вона полагодила спір, при чому на трьох членів визначено двох противників Бандери. Цим у дійсності був вирішений наперед спосіб „поладнання спору“ в користь противників Бандери.

Бандера був здивований тим „листом“ із Краю. Хоча він перед довгим часом передав тим самим особам в краю свого окремого листа і хоч ці особи як каже Бандера у своїй заяві, мали нагоду йому передати відповідь, він не отримав ніякої відповіді. Все таки він погодився на переговори щодо плятформи співпраці і організаційного поєднання. Головною його вимогою був поворот до старих націоналістичних позицій і зокрема відкинення всяких симпатій до нових суспільних ідей та засудження групи „Вперед“ з її марксизм, яку дотепер фаворитувала група ЗП УГВР. Двійка противників Бандери із Колегії — Лев Ребет і Зиновій Матла — погодилася на цю вимогу Бандери і підписала цю ідеологічно-програмову базу.

Однак з того нічого не вийшло. Коли Лев Ребет прийшов з тією базою на ЗП УГВР для затвердження, тоді там заявив йому о. Др. Гриньох, що такої бази ЗП УГВР прийняти не може, а коли Ребет на неї погодився, то це його особиста справа і він самий за неї нехай відповідає. Тоді Ребет постановив зірвати всю справу полагоди: він предложив ще додатково Бандері до підписання заяву „признання вини“ перед директивами ОУН і покаяння, як умову полагоди конфлікту. Бандера такої заяви покаяння не міг підписати і тоді наступив кінець переговорів, а тим самим ще скріплений розлам.

В міжчасі відбулися взаємні напади на установи (на редакцію „Українського Самостійника“, який до того часу був власністю проводу ЗЧ ОУН), а потім відбирання силою „здобутих“ твердинь та остаточне віддання справи до вирішення німецькому судові. Двійка проголосила себе провідом ЗЧ ОУН і оголосила двадцятькілька підписів членів ЗЧ ОУН, які піддаються під дисципліну двійки. У відповідь на те провід ЗЧ ОУН у Канаді й Англії оголосив свою солідарність з Бандерою. В ЗДА бандерівці мають зайняти становище в найближчому часі.

ЗДИБАВСЯ ЯКИМ З ТАКИМ

Російські поплентачі, яким Росіяни „допомогли“ заложили собі лавочку під назвою "Об'єднання Українських Федералістів-Демократів", мають навіть свій пресовий орган під назвою "Федераліст Демократ". Займатися тим, що там пишеться буцім із "ідеологічного" становища — не варто. Вже ліпше йти до джерела "ідеології" в "Новім Руськім Слові" чи іншій російській газеті. Проте, не можна залишити без уваги одне "спростування", яке в "Федералісті-Демократі" помістив у числі 7 за 1953 рік горезвісний Юрій Косач. Він там простує, що буцім він не співпрацював у советофільським і комунофільським „Громадським Голосі“ у Нью Йорку, бо це зовсім не такий часопис, а ось який: „радикально-соціалістичний орган організації „Оборони України“ і „Товариства ім. Михайла Драгоманова“.

Юрій Косач виставляє свідоцтво "Громадському Голосові" в Нью Йорку, як невинному "соціалістично-радикальному органу", бо там він після мандрівки по всіх подвір'ях сидів також як який чортомлик. Коли цей орган невинний, то і пан Юрій Косач такий же невинний. Можна всяко крутити, але таки не перекрутиш явних фактів, які цей добродій прекрасно знає. Адже він знає дуже добре, що в цім "Громадським Голосі" в Нью Йорку є тільки одно із давнього львівського соціалістично-радикального органу: вкрадена безлично назва разом із мистецьким рисунком. А решта — то всім відоме советофільське поплентацтво.

В. ВИННИЧЕНКО ПРО Д. ДОНЦОВА

В неопублікованій праці В. Винниченка "Заповіт борцям за визволення", переданій в 1949 р. до публікації Товариству ім. В. Винниченка в Дітроїті, маємо такі зв'язки про Дмитра Донцова:

„Це правда, що Д. Донцов був у початках першого десятиріччя двадцятого віку членом Закордонної групи Соціал-Демократичної Партії в Галичині і так само правда, що його виключено з неї Центральним Комітетом цієї партії. Виключено за те, що він писав під псевдонімом руські статті до руської україножерної газети „Русские Ведомости“. До цього вважаю за свій обов'язок додати, що в партії була, крім того, непевність щодо його особи.

Найголовнішим і кричучим фактом є той, що Д. Донцов ніколи не брав ніякої участі в революційній боротьбі, ні в підготовчій, підривної, підпільній організації, ні в отвертій, конструктивній, державній.

Чому, коли ті „м'якотілі нездари“ сиділи по тюрмах за ту боротьбу, Д. Донцов сидів по галицьких і віденських каварнях? Люди, які знали його особисто, кажуть, що вдачею він боягуз.

Коли лев української революції лежить знесилений, скривавлений, вимучений ворогом, тоді прийшов осел і почав копитом обурено бити його і повчати Західну Україну, як треба було будувати Українську Державу. Донцов — це той дзвін, що до церкви скликає, а сам в ній не буває“.

З-ПОЗА ДИМОВОЇ ЗАСЛОНИ

Українська суспільність в Америці пережила неперебірливу кампанію проти УНРади і її діячів. Часописи, що друкували різного роду очорнювання, перекручування фактів та інсинуацій, складені й чекають майбутнього дослідника. З-поза димової заслони подалу починають показуватися обрії і „бойові сили“ тих, що йшли в атаку на УНРаду. Тому, хто ці „сили“ бачить, стає ясно й зрозуміло, що ввесь той крик, вся та писанина були потрібні на те, щоб закрити перед суспільністю власну слабкість. Саме тоді, як в Америці п. Вовчук і другі на вічах, а Зенон Целенський в пресі в Європі, громили УНРаду й Державний Центр, ОУНр і АБН швидко розвалювалися. Про те, що сталося з ОУНр, суспільність довідалася з преси самої ОУНр, що трапилося з АБН, покищо мало хто знає. Над АБН-ом даліше простягається димова заслона й тільки з приватних листів з Європи можна довідатися, що там діється.

З Європи писали: „АБН тріщить під тиском представників народів. Почалося від гострих дискусій на зібраннях поміж членами ОУНр і представниками народів. Закидали членам ОУНр фашизм і диктаторство. Скінчилося тим, що поставлено домагання скликати загальну конференцію, щоб поробити зміни в ідеології і тактиці. Дві третини представників різних народів виступили гостро проти домінації ОУНр і проти Стецька. Не помогли ніякі переконування на засіданнях, що АБН стоїть на демократичних позиціях, ОУНр тільки тому має домінуюче становище, що воно — представник від найбільшої числом нації, що воно дає на утримання АБН гроші і т. д. Представники народів — литовець, грузин, білорусин і інші доказували, що „нам дорога закрыта у світ, з нами не бажають говорити ніякі представники демократичних країн і організацій“.

Про те, що діялося за димовою заслоною АБН, довідалося і німецько-баварське радіо й собі заговорило. В еміграційних газетах не-російських народів почали появлятися

статті про АБН і ОУНР. ОУНР було змушене в „Українському Самостійнику“ ч. 8 (214) з 21. II. 1954 р. написати: „Від деякого часу в деяких еміграційних і німецьких органах іде акція очорнювання АБН і його членів. Дивно, що до цієї акції приєднуються теж деякі еміграційні газети не-російських народів з ССРСР. ...І так, баварське радіо, яке рідко подавало добре слово про АБН і не було ласкаве ширити правду про великі і позитивні акції АБН, тепер стало на послуги ворожої пропаганди і твердить, що АБН розлетівся, що він антисемітський, антидемократичний і т. д. ...АБН завжди визнавав і визнає демократичну побудову національних держав, завжди заперечував усякого роду диктатуру і тоталітаризм... Всякі інсинуації, які твердять, що АБН заступає диктаторські форми управління в своїй середині, не відповідають об'єктивній правді... АБН поширює тепер свої ряди, очистившись з „налетілих“ елементів... АБН підготує свій Конгрес в найближчих тижнях. Конечно, щоб у ці дні і тижні вся українська патріотична громада своєю солідарною поставою з еміграціями інших поневолених Росією народів доклала всіх зусиль, щоб АБН ще більше скріплений; як досі, вийшов з сучасної ситуації...“

У цій статті, хоч її названо „Проти наклепів“, неначе з-поза димової заслони визирає крайчик правди. Недовго, мабуть, доведеться чекати, коли українська суспільність побачить цілу правду.

3. Модрич

ТАКОГО В НАС ЩЕ НЕ БУВАЛО!

Від кількох десятків років існує в Філадельфії асекураційна і громадська католицька організація „Провидіння“ з своїм пресовим органом „Америка“. Від часу, коли до ЗДА приїхала більша кількість скитальців, „Америка“ стала щоденником, а управа „Провидіння“ покликала до її редагування відомих колись у Львові публіцистів і письменників — Дра. Григора Лужницького, ученого історика церкви; Богдана Кравцева, нагородженого в краю поета, і також досвідченого редактора Дра. Мидловського. Розуміється, що вони всі вірні греко-католики і в тому дусі редагували газету. Немає сумніву, що навіть противники мусіли признати, що ці редактори вміли поставити „Америку“ на значно вищий ступінь, ніж вона була раніше та самі особисто вміли здобути для своєї організації повагу в колах централі громадських об'єднань — УККА.

Проте, вони зробили одну помилку в очах одного табору, який має голос у колах „Провидіння“: вони допусти-

ли до того, що в „Америці“ появилася заява редактора Богдана Кравцева про те, що він у всіх протиріччях і суперечках всередині нашої громади таки ставить на перше місце в ієрархії загальногромадських організацій центрального значення — Українську Національну Раду, як державний Центр УНР. Цього ті кола не могли ніяк простити членам редакції „Америки“. Вони постановили знайти собі ключку, щоб тих редакторів усунути, а на їх місце поставити виключно таких, що будуть боронити безапеляційно розбиття і декомпозицію всередині української громади під кличем ніби католицизму і націоналізму. Як вони задумали, так і зробили. В два тижні після появи згаданої заяви про УНРаду в „Америці“ всі редактори її вилетіли зовсім, а на їх місці вже сиділи нові.

Все те дотепер було б тільки звичайною історією з громадських джунглів на еміграції. Одні гризуть других і ще виють... Нове в тій історії тільки те, що противники УНРади викинули всіх редакторів із газети, але про це не повідомили зовсім читачів. А читачі переконані з оголошення в газеті, що її редагують названі три редактори, а не хто інший. Це значить, що нові редактори зовсім просто підшилися під добре ім'я своїх викинутих колегів. Яка саме евангельська пртча пасує до цієї ситуації—це вирішить кожний наш читач сам.

НА КРАЙЧКАХ КНИЖОК

До оцінки української політичної думки

Українська Повстанська Армія 1942-1952. Написав Петро Мірчук. Мюнхен, 1953. Сторін 319.

Автор цієї книжки є одним із провідників ОУН із сфери впливу Степана Бандери і Ярослава Стецька. Не диво, що його праця носить усі признаки пропаганди цієї партії. Це було б ще пів-беди. Гірше є те, що книжка грубо порушує історичну правду, добавляючи на її тлі до дійсних фактів різні перекручення і вигадки, а при тому промовчуючи рішальні для оцінки історії кривавих років Другої Світової Війни на Українських Землях та за їх опанування основні політичні факти. Для спростування цього баламутства повинен хтось із інтелектуальним сумлінням взятися за написання правдивої історії УПА, вільної від партійної однобічності. На обмеженому місці невеликого журналу не мож-

на займатися спростуванням всіх тих численних фактичних недотач книжки. Покищо варто на цьому місці зайнятися принайменше зазначенням тої політичної проблеми, яка напрошується при читанні цієї книжки.

На превеликий жаль, до тепер українські демократичні політичні кола пускали без основної політичної критики ті політичні твердження, які поширювало середовище обох ОУН серед української громади щодо своєї основної "революційної доктрини" упродовж часу між двома війнами, під час Другої Світової Війни і в сучасну добу. Із-за браку такого основного критичного розгляду серед ширшої громади покутує багато непорозумінь щодо вартости цієї політичної доктрини обох ОУН. Самі члени і симпатисти середовища обох ОУН, не натрапляючи на спротив критичної оцінки їхньої "революційної доктрини", так звикли до неї, що не бачать яскравого протиріччя в ній.

Коли я тут говорю про "революційну доктрину" обох ОУН, то маю на увазі не само революційне наставлення, як тактичну догму української визвольної боротьби. Щодо такого революційного наставлення, то воно раніше обох ОУН і є витвором українського народницького демократичного руху, що його тільки у викривленій формі перебрало середовище ОУН. Усі демократичні кола ставляться до цієї української традиційної політичної ідеї позитивно і її реалізували та реалізують дотепер. Народницький радикалізм вважав і вважає "революційну боротьбу не за самоціль, отже не "революцію для революції", але ставить її виключно як засіб для досягнення визвольної соціально-національної мети. Радикальні народники мислили і мислять революцію не як засіб для росту їхніх партикулярних партійних користей, а як всенародній зрив у відповідних обставинах. Партійно-політична робота згідно з доктриною радикальних народників має тільки підготувати ґрунт для цього всенароднього зриву. Революційна політика мусить бути згідна з засадою економії, так само, як мусять бути згідні із цією засадою усі і всякі прояви діяльності окремих осіб, організацій і спільнот. Засада економії каже, що поставлена мета має бути досягнена в максимальній мірі при накладі мінімальних коштів, тобто жертв. В тому зміслі згідна із цією засадою економії революційна тактика стає також "реальною політикою", тобто речовою, а не фангастичною. Усупереч цій радикально-народницькій революційній доктрині політика середовища ОУН поклонялася доктрині, яку можемо назвати дещо не

властиво "доктриною перманентної революції". Практично ця доктрина зводилася до того, що роблено "революційні виступи" для самих революційних виступів, а не для досягнення основної національної мети — національного визволення.

Такий сенс чи властиво нонсенс мала терористична діяльність УВО, а потім ОУН, відколи це середовище перейняло згадану вище доктрину "перманентної революції". Роблено "виступи" не для досягнення чи підготовки для досягнення основної національної мети — визволення, а для самих виступів (що популярно називалось у виданнях УВО-ОУН „пропагандою чину“) або для здобуття грошей організаційній касі. Зasadничого політичного сенсу в дійснім революційнім розумінні ці виступи не мали зовсім, якщо брати ситуацію України між двома війнами. Демократичних противників доктрини "революції для революції" преса ОУН називала з погордою „опортуністами“, або „реальними політиками“, мовляв — вони є проти революції, хоча це була явна неправда. Проте, при всій влучній критиці цієї тактики ОУН до 1939 року, яку давав демократичний табор у своїй пресі і публіцистиці (наприклад, книжка Карла Коберського „Націоналізм — критика фраз“), ніхто з демократів не приступив ближче до написання засадничої критики цієї доктрини. А ця основна проблема в 1923-1939 роках виглядала так:

Головні українські землі були поділені між Польщею і Советським Союзом (Чехословаччина і Румунія мали менші частини України під своєю окупацією). ОУН діяла тільки на ЗУЗ і на еміграції. Всі її "виступи" мали місце тільки на ЗУЗ. ОУН закликала всіх Українців слухати її та йти за нею. Припустім, що всі українські групи були б послухали заклику ОУН. Що тоді сталось б на ЗУЗ? Чи могла б мати успіх масова революційна тактика проти Польщі? Якщо навіть припустити на хвилину, що всі Українці під Польщею пристали б до ОУН і виступили б разом революційно проти Польщі і припустім дальше, що цей виступ навіть удався б одного дня, то кінцевий результат цього виступу був би тільки такий: 1) Або на другий день Польща здусила б своїми танками і літаками всю революційну масу українства на ЗУЗ та при тому знищила б фізично увесь провідний прошарок народу і через те рух народу відступив би на десятки років назад. 2) Або революційні маси ЗУЗ утрималися б проти Польщі, не день, а кілька днів; тоді прийшла б із Сходу советська армія з інтервенцією "заводити лад", як це було 17. вересня 1939 р. В першій випадку "революція" бу-

ла б у користь Польщі, бо дала б їй нагоду "легально" перевести народовбивство; у другім випадку така "революція" була б у користь советської Московії. Ясна річ, що до 1939 року революційна доктрина ОУН була позбавлена всякого політичного сенсу, а єдиний сенс мала українська демократична доктрина.

Демократична революційна доктрина розцінювала міжнародню ситуацію України інакше від проводу ОУН. Демократи ясно й виразно говорили, що орієнтація на німецьку інтервенцію в українську користь марна. Вони відкинули запропоновану співпрацю з Берліном ще тоді, коли там правила ваймарська конституція (в 1923 році). Вони звертали увагу на те, що Ваймарська Німеччина сама орієнтується на тісну спілку з Советами, а з українською картою грає тільки у відношенні до Польщі, щоб її примусити до уступок на терені Шлеська та Данцигу. Від приходу до влади Гітлера українські демократи писали у своїй пресі, що Гітлер, як це він з'ясував у своєму творі "Майн Кампф", змагає консеквентно до опанування і колонізації України. Беручи цей стан міжнароднього положення до уваги, демократи заступали таку політичну опінію: Ворогами українського визволення являються однаково імперіялістичні Польща, Советська Росія і Німеччина із своїм "напором на Схід". Тому, що ці ворожі імперіялізми самі собі суперечні, то мусить прийти до зудару між ними. З того неминуча нова світова війна. Вона буде тривати дуже довго. В ній український нарід має в першій фазі війни рішуче затримати рівновагу духа і холодно збирати свої сили, обсервуючи тільки взаємне винищування ворогів України. Ні по польському, ні по німецькому, ні по советському боці не сміє українство виступати, як помічник чи союзник. Аж коли прийде зудар третьої світової сили — західньої демократії з оставшим одним із тоталітарних імперіялістів, тоді може і повинна українська сила виступити разом із Заходом як самостійний союзник. Всяка інша тактика, яка суперечна цій тактиці "підготовки сил революції", як це свого часу автор цих рядків називав цю політику революції, була б шкідлива основним інтересам народу, бо власними руками точила б кров України в користь сторонніх і ворожих чинників.

Книжка Мірчука обговорює час від 1939 до 1945 року. Її автор із самопевністю віруючого ісламіста оповідає про виступи деяких революційно-партизанських груп ОУН проти Польщі в вересні 1939 року і не зауважує всього політичного нонсенсу тих виступів. Він зовсім засліплений

доктриною ОУН про революцію для революції, а не для досягнення національної політичної цілі. "Виступи" груп ОУН проти польських військ були в часі їх відступу до Румунії в другій половині вересня. Вони траплялися в пару місцях на Волині і в багатьох місцях у Галичині. Який у цьому був політичний сенс? Адже ці виступи груп ОУН помагали тільки походові Німців і Советської Росії на ЗУЗ. Хіба це повинна бути ціль української нації помагати одним чи другим, чи обом нараз, щоб скоріше окупувати ЗУЗ?

Тепер перейдемо до другої формації УПА, після того, як ОУН під проводом Степана Бандери з ролі помічника німецького походу на Схід була скинена до ролі звичайних українських "підлюдей" в очах Німців-нацистів. Творення УПА, як збройної сили на випадок зудару західних великодержав з Советською Росією, мало б свій політичний сенс. Але економія в політиці підказувала кожному, що в тому випадку УПА мала сумлінно зберігати свої сили і кров молоді власне на згаданий вище випадок. Тим часом провід Другої УПА відразу починає революцію для революції на три боки: проти польського елемента, проти Німців і проти большевицьких партизан. Хто думає політично, той мусить прийти до висновку, що така тактика абсолютно була позбавлена політичного сенсу. Чому саме треба було тоді нападати на нечисленний польський елемент на ЗУЗ, коли цей елемент був позбавлений влади? А далше питання: Який був сенс політики кидати українську молодь у боротьбу двох колосальних військових потуг — Німеччини і ССРСР? Адже українська рація казала тоді збирати свої сили, стояти на сторожі і зимно приглядатися, як два вороги України взаємно себе кусають і пожирають. Виступаючи проти большевицьких партизан та проливаючи для того цінну кров української молоді, провід Другої УПА фактично помагав тим способом нацистам, що гнобили український нарід. Знову ж виступаючи проти німецьких сил, тим самим провід УПА помагав большевикам скоріше зайняти всі Українські Землі. На все те може відповісти П. Мірчук; „Такі виступи були потрібні для того, щоб маніфестувати українську ворожість проти обох окупантів“. На таку відповідь треба сказати: Революція — це війна, тільки іншими формами боротьби. Ніхто не веде війни "для маніфестації". Ніхто не веде також війни "перманентно". Перманентно якась нація тільки пригтовляє свою збройну силу для війни за досягнення визвольних цілей чи для оборони існуючої державної самостійности.

Ці думки накинув я тільки принагідно при оцінці книж-

ки Мірчука про УПА, щоб таким чином спонукати наших політиків і публіцистів до основного розроблення цієї проблематики серед нашої вільної громади в світі. Тут висловлені думки тільки заторкають цю проблематику та не мають претенсії її вичерпати в рамках короткої рецензійної оцінки книжки.

Ярослав Кутько

"ТВОРЦІ РУЇН"

(Makers of Destruction, 1942, Eyre et Spottiswode, London, W.C. 2)

Так називається книжка, що її написав Г. Равшінг після вибуху II-ої світової війни, а в 1942 р. її перекладено й англійською мовою та видано друком у Лондоні. Герман Равшінг — це колишній офіцер німецької армії і політик. Перед II-ою світовою війною він був президентом вільного міста Гданськ. Він хотів, щоб його місто було мостом порозуміння між Польщею і Німеччиною. Та, відвідуючи часто Гітлера й Пілсудського, він переконався, що його посередництво нічого не дасть, бо Гітлер з партією прямує до війни. Для перестороги він написав був книжку "Революція нігілізму", а коли таки війна вибухла, він виїхав за кордон, де написав вищезгадану книжку.

Цікавим у цій книжці для нас є те, що він на стор. 127-ій пише про Павла і Данила Скоропадських дослівно так: "Скоропадський, гетьман України, якого Головна Команда Німецької Армії проголосила головою незалежної Української Держави, жив на вигнанні в одному передмісті Берліну, від нещасливого закінчення війни; в своєму передмісті він мав двір в сумно обмежених обставинах. Я згадую цю своєрідну особу тому, що я, на моє здивування, знайшов, що не тільки Розенберг, голова закордонного "міністерства" нацистів і даліше продовжував політику, почату Головною Командою, але, що ця концепція була взята на увагу також обережним міністерством закордонних справ, "в разі, коли щось зміниться".

„Раз до мене в Гданську прийшов гетьманів син, з довірою рекомендацією від одної особи в міністерстві і просив допомогти для групи, яку гетьман удержував в Англії. Труднощі виміни не давали змоги в той час міністерству закордонних справ дістати потрібні кошти в чужій валюті. Виринула думка, чи не прийшов би на поміч Гданськ, що мав тоді можливість ще робити міжнародні виплати без обмежень?“

"Молодий чоловік, по професії інженер, запропонував мені використати його зв'язок в Лондоні для цілей нацистичної пропаганди. Як він сказав, вони мали широку сітку зв'язків. Деякі з його людей були залежні від правильних допомог. Молодий чоловік міг мені дати дуже цікаві відомості про можливості нелегальної пропаганди. Я запитав у Берліні, і одержав відповідь, що це було згідне з бажанням заступника державного секретаря — дати українцям тимчасову допомогу".

"Отже, навіть коректний фон Бюлов уважав за корисне удержувати старий театральний реквізит в діловому порядку і тримати його напоготові для нових представлень".

Коли до сьогодні, від часу появи книжки, ані гетьманіч Д. Скоропадський, ані ніякий гетьманський часопис у цій справі не забрали голосу, то що мають думати українці, а в першу чергу симпатичні гетьманського руху, які про це довідаються, коли прочитають книжку Равшінга? Що мають думати чужинці, коли читають в українській пресі про те, як деякі кола вітають та славословлять гетьманіча. А може вони його також тримають, як "старий театральний реквізит для нових представлень"? Може...

3. Модрич

НОВІ ВИДАННЯ

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОГО ВІЙСЬКА

Перед нами величезна книга у прекрасній оправі з золотим надруком! Це: ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОГО ВІЙСЬКА, друге, доповнене видання. Видавництво "Клуб Приятелів Української Книжки". Видавець Іван Тиктор, 1953. Вінніпег, Канада. Сторін 8-832-6-16.

Над наголовком на обкладинці український герб (за гербом на прапорі козацького лубенського полку за Великого Богдана), а на хребті книги один за другим: хрести Українського Війська, а це: У.С.С., У.Г.А., У.Н.Р., У.П.А. і І. У.Д.-У.Н.А. — все мистецького рисунку Мирона Левицького. Це друге видання вийшло під редакцією Мирона Левицького.

Першу і другу частину: Військо княжих часів і Запорозьке Військо написав проф. Др. Іван Крип'якевич. Це 290 сторін з численними ілюстраціями. Третю частину: "Збройні сили сучасної доби" написали: 1) Українські Січові Стрільці — Др. Богдан Гнатевич, 2) Військові сили часів Центральної Ради — Зенон Стефанів. 3) Доба Гетьманщини — Зенон

Стефанів, Святослав Шрамченко і Др. Богдан Гнатевич. 4) Українська Галицька Армія — Др. Богдан Гнатевич і Осип Думін. 5) Об'єднані Українські Армії — Др. Богдан Гнатевич. Це разом сторін: від 291 до 568. Досі, ці три частини — це перше львівське видання з 1936-го року. Все даліше, від сторінки 569 до кінця — це новий додрук у другому виданні. Тут найперше: 1) Доповнення до першого видання І.У.В. — Ген. Штабу ген.-хор. Армії УНР Микола Капустянський. 2) Українська Воєнна Фльота — кап. лейтенант Фльоти Святослав Шрамченко. Це все до стор. 596. Вкінці остання, четверта частина: Матеріяли до історії 1920 до 1953. Тут: 1) Карпатська Січ — Др. Степан Росоха. 2) Перша Українська Дивізія Української Національної Армії — Ген. Штабу ген.-хор. Микола Капустянський. 3) Українська Повстанча Армія — проф. Лев Шанковський. Це сторінки: від 596 до 819. До останнього розділу додана бібліографія-список джерел до історії УПА і збройного підпілля — на 11 стор.

Всі досі оголошені рецензії на цей капітальний збірний твір, яким мусимо гордитися як українці, признають глибоку вартість його, бож написали його спеціалісти, а також хвалять і подивляють нашого видавця Івана Тиктора, який відважився видати на еміграції таку велику цінність!

Розуміється, декому не подобається, що про І. УД-УНА написано замало, що про УПА написано забагато, що пропущено дещо, що повинно було бути місце в цій книзі, але прогалину заступить біжуча література, що тепер раз-у-раз появляється на книгарських полицях.

"Історія Українського Війська" повинна знайти всенародне поширення. Ми боремося за волю України, а тут якраз в ядерний спосіб зазначено, як ми досі боролися.

На жаль, нам ще далеко до того, аби в кожній українській хаті була українська книжка і українська бібліотека! А по цьому зразу можна осудити культурний рівень і політичну свідомість людей!

Ціна 15 дол. з пересилкою.

Євген Яворівський

КНИЖКА — ЦЕ ЗБРОЯ В ПСИЛОГІЧНИЙ БОРОТЬБИ

Значення доброї книжки про українські справи оцінила Українська Вільна Громада в ЗДА, яка від 1949 року, діє для оборони української визвольної і зокрема демократичної справи. В своїй Науково-Політичній Бібліотеці вона видала такі книжки:

1. СТЕЖКАМИ НА ГОЛГОТУ. Винищення в Україні мільйонів людей терором та штучним голодом в 1929-33 роках. Написав Дмитро Соловей. Сторін 88.

2. ГЕТЬМАНСЬКИЙ РЕЖИМ В 1918 РОЦІ ТА ЙОГО ДЕРЖАВНО-ПРАВНА ЯКІСТЬ. Написав Д-р М. Стахів. Сторін 60.

3. ДОМАШНІЙ ВОРОГ. Як боротися проти ворожої підривної акції? Написав Никон Наливайко. Сторін 72.

4, 5 і 6. ПЕКЕЛЬНА МАШИНА В РОТТЕРДАМІ. Історія убивства полк. Євгена Коновальця. Частина Перша, Друга й Третя. Написав Ярослав Кутько.

Разом ці три частини сторін 160.

7 і 8. УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЙ ЛЮД У БОРОТЬБИ ЗА НАЦІОНАЛЬНУ ДЕРЖАВУ. Дві частини. Написав Мар'ян Зореславич.

9-10. ТЕМНА СТОРОНА МІСЯЦЯ. Історія поліційної провокації Р. Барановського в українськiм підпіллі. Написав Я. Кутько. Сторін 92.

11-13. ПЕРЕЯСЛАВСЬКИЙ ДОГОВІР З 1654 Р. Правна якість заложеного цим договором відношення між договірними сторонами. Написав Д-р Сократ Іваницький. Сторін 138.

Кожна книжка коштує по 40 центів. Замовляйте їх для себе і для поширення серед читаючого громадянства. Цим причинитеся до скріплення української визвольної боротьби та до поширення ідей української політичної та суспільної демократії.

Замовлення книжок посилайте на адресу:

Ukrainska Vilna Hromada, Scranton Branch
524 Olive St., Scranton 10, Pa.